

rosa vera

UNA APORTACIÓ A LA HISTÒRIA DEL GRAVAT MODERN A CATALUNYA

20 TANKAS

Enika

La Poesia?

*Cal cercar-la on tu saps ja
que és com la Gràcia,
o l'aigua nura i dura
d'una font emboscada.*

FITXA GENERAL

G

AUTOR: CARLES RIBA

TÍTOL: 20 Tannkas. Amb gravats a la planxa de coure (1) per Jaume Pla.

LLOC: Barcelona

EDITORIAL: Edicions de La Rosa Vera

ANY: MCMXXXV (1935) (2)

G.1

CARLES RIBA I BRACONS (Barcelona, 1893-1959). Escriptor i humanista que estudià dret i lletres, guanyant els Jocs Florals de Girona el 1911, als divuit anys.

Fou catedràtic i director de la Fundació Bernat Metge i professor de grec a la Universitat Autònoma de Barcelona. També fou vicepresident de la Institució de Les Lletres Catalanes. El 1916, es casà amb l'escriptora CLEMENTINA ARDERIU. Pel seu compromís amb la República, l'any 1936 es veié obligat a exiliar-se a França.

Conreà la poesia, la narrativa i la traducció. CARLES RIBA

és un dels representants més distingits de la nostra cultura. Inscrit en l'àmbit noucentista, basat en els principis d'EUGENI d'ORS, prengué, però, altres models pel seu art, tals com els clàssics grecs, DANTE i PETRARCA o poetes catalans com CARNER i LÓPEZ-PICÓ.

La poesia neoromàntica simbolitzada en MARAGALL era a punt d'acabar-se i les noves formes de poetes com CARNER, GUERAU DE LIOST o LÓPEZ-PICÓ ja anunciaven un canvi total en el món poètic d'aquells anys. Segons aquest nou aire, l'escriptor havia d'ésser, abans que res, un home ben preparat, amb profunds coneixements de les literatures clàssiques i modernes i amb gran respecte per la seva llengua.

CARLES RIBA no caigué en el possible fracàs de fer una poesia erudita i sense cap mena d'espontaneïtat, la qual cosa era fàcil si es seguien els criteris noucentistes fil per randa. Tingué l'avantatge de viure l'època de la normalització lingüística i això li proporcionà una gran solidesa en la seva obra. La poesia d'aquesta època anteposa la perfecció lingüística al tema. Serà més tard, amb el simbolisme francès, quan l'autonomia de la paraula donarà lloc a la poesia pura. CARLES RIBA pren la coherència del noucentisme però deixa a banda el preciosisme per anar als fets més profunds (3).

JAUME PLA I PALLEJÀ (Rubí, 1914) (4).

G.2

Set són els llibres que agrupen tota l'obra poètica de RIBA: dos d'Estances, Tres suites, Del joc i del foc, Elegies de Bierville, Salvatge cor i Esbós de tres oratoris.

El llibre Del joc i del foc (1946), que és el que a nosaltres ens interessa pel nostre treball, comprèn dos grups de poemes. Els dels anys 1935-1939, agrupats en les Tannkas de les quatre estacions, i un altre, escrit als anys 1943-1946, després de les Elegies de Bierville i que constitueixen les Tannkas del retorn.

Vint d'aquestes tannkas són les que JAUME PLA il·lustrà en el llibre que tot seguit analitzarem. De tota manera, cal fer esment que aquests poemes formen part d'una poesia menor de RIBA, en una època de conscient relaxament per part seva.

Fent referència al llibre Del joc i del foc, ENRIC SULLÀ, en la introducció de les Obres Completes de RIBA (1984), diu:

El mateix títol implica una definició de la poesia tal com Riba la devia entendre en aquest moment: una combinació de dues possibilitats mútuament indispensables, on l'artifici i la passió vénen a confondre's. Tanmateix, aquesta unitat, que caracteritza una gran part de la poesia interior, només s'aconsegueix de tant en tant en la nova col·lecció: la majoria de les "tannkas" corresponen més aviat al concepte del joc. (5)

En efecte, és més un joc de paraules, seguint la disciplina de les trenta-una síl·labes que han de formar la tannka que no pas un foc de passió i sentiment interior.

CARLES RIBA ja ens deixa ben clar a les seves "Notes a Tannkas de les quatre estacions", inserides en el volum I de les mencionades Obres Completes, que la seva intenció no ha estat mai la d'imitar o interpretar temes de la lírica japonesa, fet pel qual hauria necessitat un coneixement molt més profund del tema, sinó que *Si després de vacil·lar molt, d'inc, denomino "tannkas" els meus epigrames, és pensant en el que estrictament designa el nom exòtic: un àmbit de 31 síl·labes en una determinada i molt avinent distribució. (6)*

CARLES RIBA fou un poeta de molta preparació i estudi lingüístics que anava al fons de la poesia, buscant la seva puresa i el seu valor intrínsec, prescindint de superficialitats. Per això, les tankas foren com un exercici autodisciplinari que s'imposà ell mateix per tal de depurar més i més la seva poesia:

Vaig trobar-me, literalment, escrivint epigrames no importa per quina motivació, potser banal, de la vida de fora meu. Aviat, però, vaig sentir que allí hi havia, si m'és permès d'expressar-me en termes antics, una avinentesa que la Musa em presentava. A la carena dels meus anys, des d'on havia de baixar, maduresa avall, cap a la vellesa que em mereixeré, ple de mi mateix i de l'agitació que grans esdeveniments exteriors, incommensurables amb mi, posaven en la meua plenitud, m'era indicat divinement l'exercici que més podia convenir-me. Adhuc la forma em vingué com prescrita: la de la tanka, la que podríem dir-ne corrandà japonesa, afinada per segles del cultiu més exigent i subtil. M'era prescrita, però, una dels seus recursos i ornats, apartada dels seus temes i figures, lliure de les seves condicions minucioses: només l'àmbit de les seves 31 síl·labes asimètricament distribuïdes en cinc línies breus. (Pg.12 del Prefaci)

Dins el número de gener del 1938 de la Revista de Catalunya, ja hi apareix una primera tria de quinze tankas i fou després, en l'edició privada de LA ROSA VERA, on hi trobem vint tankas escollides d'entre les que després seran les Tankas de les quatre estacions i les Tankas del retorn. Això ens demostra que el llibre de JAUME PLA no pogué pas aparèixer el 1935, com consta en l'exemplar, sinó el 1945 i que, degut a la censura de l'època franquista per ser un llibre català i en català, calgué fer constar abans del 1936 com succeïa en Les coses benignes. Fou després quan CARLES RIBA, un cop acabades totes les tankas, les agrupà en dos blocs, Tankas de les quatre estacions i Tankas del retorn, i així apareixen en les Obres Completes i en el llibre Del joc i del foc, on inclou a més Per una sola veu.

També, tal com veurem en l'anàlisi del llibre, hi ha alguns signes gràfics diferents del definitiu i fins i tot algunes paraules o frases.

És el llibre que a mi m'ha fet patir més.

Amb aquestes paraules ens definia JAUME PLA, en una entrevista personal feta l'estiu del 1986, l'obra que ens ocupa en aquest apartat.

20 tannkas és el segon llibre realitzat dins LA ROSA VERA tot i que aquell mateix any JAUME PLA va il·lustrar també Arcadia sense mite (1945) de RAFAEL BENET, amb nou aiguaforts, però com que no forma part de LA ROSA VERA, no el comentarem sinó que només l'apuntem per deixar-ne constància.

L'esposa de JAUME PLA tenia com a professor CARLES RIBA, a la Universitat. Es feren amics i d'aquesta relació en sorgí la idea de crear aquesta obra.

D'un conjunt de diverses tannkas que CARLES RIBA lliurà a JAUME PLA, aquest n'escollí vint per tal d'il·lustrar-les i d'elaborar el seu llibre:

...(...)...quan Jaume Pla va proposar-me d'il·lustrar, per no dir millor d'interpretar, alguns dels meus epigrames pels procediments del seu art propi, que jo secretament imitava (referint-se a la puresa de les tannkas comparant-la amb la del burí), vaig omplir-me d'un sentiment semblant al de la seguretat en mi mateix. Jo que estimava les seves produccions, no podia creure que ell fes res de les meves si no s'hi havia realitzat, per a la poesia, el suprem apotegma d'Ingres per al dibuix; el qual, deia, "no és part de fora del traç, és part de dins". (Pg.13 del Prefaci)

Malgrat tot aquest elogi, RIBA no s'amaga de dir -però- que les vint tannkas seleccionades no foren massa feliçment inserides dins els gravats, i així ho reconeix també

el mateix gravador tot i que no li va plaure gens que el propi escultor ho esmentés en les seves Obres Completes (pg.182)

JAUME PLA ens explica que amb aquesta obra, la seva intenció fou la d'imitar els llibres japonesos en forma d'acordió i per això el va muntar d'aquella manera: el gravat i el text s'estampaven amb el full doble i, aleshores, aquest s'engarxava pel tall, amb escativanes, i no pas pel llom com és habitual en els nostres llibres. D'aquesta forma, el llibre prenia un caire oriental adient a la idea de les tannkas. Tant és així que el senyor GUSTAU GILI, quan el va veure, comentà:

Home!, aquest és el llibre més original que s'ha intentat fer en aquest país des de fa molt temps.

I això, ens va confessar JAUME PLA, el va fer molt content per ser qui era la persona que ho deia.

El llibre el féu a Tossa. Allà s'hi va fer portar un tòrcul i, en aquella vila marítima de la Costa Brava, el mateix gravava i tirava les estampes.

Utilitzà planxes de zinc perquè en necessitava moltes i de coure no sabia on aconseguir-les. En aquell temps era molt difícil trobar coure bo al nostre país. Va provar si algú les hi sabia níquelar, però només en un dia n'hi van fer malvé quatre o cinc. Aleshores, les va haver de començar de nou. Per aquella època JAUME PLA encara no sabia que existia la possibilitat de portar-les a París, com faria més endavant.

En aquest llibre, PLA va voler integrar la tipografia dins el gravat. Compongué el text tipogràficament i el fotogravador li va passar a la planxa, amb negatiu. Ell s'encarregà de fer la cremada a l'àcid. De manera que les

lletres són gravades i no pas fotogravades. És, si es vol per utilitzar altres termes, un fotogravat en negatiu. Molts dels gravats de TÀPIES amb text inclòs són fets amb aquest sistema.

El tipus de lletra el posava la impremta, doncs a JAUME PLA no li interessava en aquesta ocasió la creativitat de la lletra, sinó el fet d'integrar-la en el gravat, perquè el text ja estava escrit i ja era prou original i prou important per sí mateix.

G.3

G.3.1

1. Portadella.
2. Portada a tres tintes (ombra, taronja i verd) compaginada amb un tipus de lletra i diferents cossos: CARLES RIBA / 20 / TANNKAS / AMB GRAVATS A LA PLANXA DE COURE / PER / JAUME PLA / BARCELONA (7).
3. Justificació del tiratge a tres tintes (negre, vermell i gris)
4. Prefaci amb caplletra tipogràfica A, en rosat.
5. Tannka inaugural
6. Vint gravats i vint tannkas amb les lletres gravades en solc -mitjançant una insolació mecànica- a la mateixa planxa que el gravat i tirades al mateix temps en diferents tintes.
7. Tannka de cloenda.
8. Índex i Reconeixences.
9. Colofó amb l'emblema de LA ROSA VERA fotogravat en gris, actuant de cul-de-llàntia.

G.3.2

És una edició total de setanta-set exemplars distribuïts com segueix:

Aquest llibre, 20 TANNKAS, de CARLES RIBA, el segon realitzat per les Edicions de la ROSA VERA, ha estat il·lustrat amb vint gravats a la planxa de coure per JAUME PLA. Se n'ha fet un tiratge de seixanta-tres exemplars, a saber

Un exemplar en paper japó antic, contenint els gravats en tots els diversos estats, proves de color, una de les planxes de metall, els estudis i dibuixos originals de totes les il·lustracions i l'original de primera mà d'una poesia, porta la menció EXEMPLAR UNIC i és nominatiu (8)

Seixanta dos exemplars en paper de fil Guarro fabricat especialment, que constitueixen l'edició pròpiament dita i són distribuïts com segueix:

Dinou, numerats de I al XIX, contenint proves d'estat de totes les planxes, proves de color, una de les planxes de metall i la còpia autògrafa i signada d'una de les poesies.

Vint, numerats de XX a XXXIX, contenint diversos estats i proves de color d'una de les planxes

Vint-i-tres, numerats de 40 a 62.

Ultra aquests, han estat tirats, en diversos papers, catorze exemplars reservats, tres, marcats A.B.C. porten la menció EXEMPLAR D'AUTOR, tres, marcats D.E.F., porten la menció EXEMPLAR D'ARTISTA, i els restants són denominats EXEMPLAR DE COL·LABORADOR (9)

Tots els exemplars són signats per l'autor i pel gravador

G.3.3

Tal com diu la justificació del tiratge, tots els exemplars són signats per l'autor i pel gravador, autògrafament, amb les signatures que es reproduïxen aquí:

Crifa

[Signature]
T-T

G.3.4

Tot el llibre fou compost a mà per l'impressor S. SALVADÓ I COTS. El prefaci tipografiat amb lletra B.r. cos 16, sense accentuar les majúscules perquè la impremta no tenia accent per aquest cos de lletra.

Les tannkas estan gravades dins la planxa amb lletra enganxada i amb el marge esquerre alineat. La lletra fou composta a mà, tipogràficament, se'n féu un fotogravat i d'aquí es passà a la planxa, en negatiu, tal com hem explicat en el punt G.2

El llibre comença i acaba amb dues tannkas sense il·lustrar, impreses amb la lletra B.c. cos 12.

G.3.5

Totes les planxes són de zinc, gravades la majoria d'elles a l'aiguafort, amb bisells molt estrets i formant un total de vint il·lustracions. Les mides de la pisada són 218 x 116. Els bisells eren tan estrets perquè les planxes eren molt primes i no calia rebaixar-les gaire.

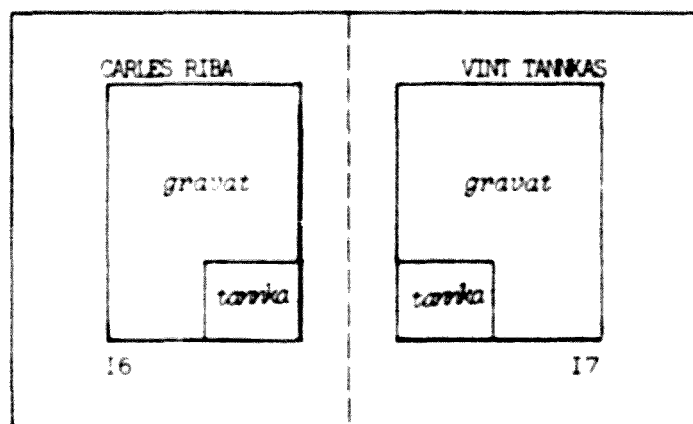
En general, la majoria dels aiguaforts només tenen dues cremades d'àcid i foren estampats pel mateix gravador.

G.3.6

És el segon llibre editat per LA ROSA VERA i el segon il·lustrat per JAUME PLA dintre d'aquestes Edicions.

El llibre està relligat pel tall del full, en lloc del llom, formant com un acordió enganxat amb escativanes. Els fulls s'han tallat amb guillotina per la part superior, mentre que per baix es poden veure les barbes del paper.

La distribució de les pàgines del llibre sempre és la mateixa, completament simètrica i ordenada tal com es mostra en el gràfic:

Cada plana és tirada a tres tintes (gris-verdós, gris-blavós i el color de la tannka) Els gravats solen ser en negre llevat d'alguns que ja farem constar en el seu moment.

Al full, no hi ha el nom del gravador perquè la idea tipogràfica i de compaginació no ho demanava i perquè JAUME PLA encara no tenia la idea de fer constar el gravador per damunt de l'escriptor com s'esdevindria més endavant.

Abans de comentar detingudament dos dels exemplars d'aquest llibre, voldríem deixar constància en aquest treball -per pròpia voluntat del gravador- que un cop s'acabà l'edició de 20 tannkas, hi hagueren diversos entrebancs entre ell i CARLES RIBA. Entrebancs i daltabaixos que amb les seves pròpies paraules donem a conèixer en aquesta nota (10).

L'exemplar que tot seguit anem a comentar i a analitzar pertany al fons de la Biblioteca de Catalunya i és un dels vuit exemplars de col·laborador que foren tirats ultra l'edició normal de seixanta-tres.

FITXA ESPECÍFICA

E

E.1

EXEMPLAR DE COL·LABORADOR. Amb la dedicació "Al bon amic J. Porter perquè estima els llibres", firmada per Jaume Pla, ll., a.i.d de la justificació del tiratge. També hi ha la signatura de l'escriptor, a llapis, a l'a.i.e., tal com reproduïem en el punt G.3.3.

E.2

Vegi's punt G.3.1.

E.3

Biblioteca de Catalunya.

E.4

Donació del Sr. JOSEP PORTER (11). En acabar la justificació del tiratge i després de les signatures i dedicatòries dels autors del llibre, escrit amb tinta negra hi diu el següent:

Ledit a la Biblioteca de Catalunya
Josep Porter

E.5

E.5.C: 335 x 265

E.5.F: 325 x 245

De fet el total del full mediria 325 x 490 però, com ja hem explicat abans, el full està doblegat i no es pot obrir pel mig ja que el llom és a la part del tall i el tall a la part del llom.

E.6

4 pg.s.n. + 35 pg. illustr. + 17 pg.s.n.

E.7

20 gravats que illustren sengles 20 tannkas (tretze d'elles pertanyents a Tannkas del retorn i set a Tannkas de les quatre estacions)

E.8

Tots els gravats foren estampats sobre paper G., especial per aquest llibre, gairebé sense cola. Això provocà una gran quantitat de fongs que malmeten tot el treball. El mateix JAUME PLA ens ho comentava en una de les xerrades mantingudes amb ell:

El llibre té una fallada molt gran, una fallada d'aprenent. El paper gairebé no té cola i amb el temps, la prova la tenim davant nostre, ha esdevingut un veritable desastre; hi han sortit més bolets que en el Tibidabo...(....)...i és que quan no he estat tossut, sempre he sortit amb les mans al cap.

Segons ens explicà, una vegada va llegir que el paper sense cola s'imprimia molt més bé, la qual cosa -ens deia- és una bestiesa, perquè si un paper té molta cola només cal deixar-lo més estona dins l'aigua i llestos. Ho provà, però com aquell paper era talment com un paper assecant, xupava l'aigua com una esponja, i després de mullar-lo, l'havia d'estendre durant molta estona i premsar-lo varies vegades. De fet, imprimia bé, però la durada fou un desastre. Gairebé a totes les estampes del llibre veïem com es passegen tranquil·lament els "bolets".

Aquests són els inconvenients de ser autodidacte, les coses les aprens a base de fracassos.

E.9

L'obra està enquadernada amb una tela de color carmí, amb el llom de pell morada on, en daurat, podem llegir: RIBA / 20 / TANKAS / (12)

A la contraportada, a l'a.s.e., amb tinta negra hi ha el número de registre de la Biblioteca: R.215789.

Al darrer full del llibre hi ha de nou el número de registre i la signatura (3-VI-18), així com el segell de l'entitat.

Com introducció al tema, i a tall d'endreça, abans de començar el llibre hi ha una tannka solitària que correspon a la XIV de Tannkas de les quatre estacions, escrita el 24 de maig de 1936 (13) i que hem reproduït en començar l'anàlisi d'aquesta obra (14)

ANÀLISI DE LES ILLUSTRACIONS

TANNKA 1 (pg.16)

A la primera de les pàgines numerades del llibre, la setze, hi trobem el primer dels gravats amb la tannka que ilustra. Es tracta de la tannka nº LXIV corresponent a les Tannkas del retorn escrita el 24 de juliol de 1945.

Voldríem deixar constància abans de començar l'anàlisi, que la nostra intenció davant d'aquest treball que ens ocupa no és pas la de fer un estudi estilístic o de contingut de la part literària -això seria tema prou ampli i extens per un altre tractat-, sinó que ens hem limitat a desglossar sillàbicament cadascun dels poemes. Així remarcuem el rigorós i autodisciplinari exercici de mots que l'autor s'imposà voluntàriament en haver de jugar només amb les trenta-una síl·labes que componen una tannka, essent aquesta una condició obligada que no permetia cap mena de concessió.

Com s'anirà veient, els cinc versos mantenen sem-

pre l'ordre de 5-7-5-7-7 síl·labes respectivament, sumant el total de 31.

Núvol sense altre,
blanc a la tarda blau,
passa, a penes
impur, a la ventura
d'un vent que ni sospira.

Cruda (15)

5 Nú-vol-sen-sal-tre,
7 blan-cen-la-tar-da-bla-va,
5 pas-se-sa-pe-nes
7 im-pu-ra-la-ven-tu-ra
7 dun-vent-que-ni-sos-pi-ra.

GRAVAT 1

III: a la part superior esquerra de l'estampa sobresurten unes branques de mata i per sota seu hi ha un núvol al qual fa referència la tannka.

IV: aiguafort i punta seca.

IX: les branques estan treballades amb un traç molt fort mitjançant ratlles paral·leles sense creuar. El núvol, en canvi, fet amb punta seca, és de factura molt suau i gairebé no recull tinta. El fons de l'estampa és lleugerament agrisat. El text també està imprès en ne-

*Avui que l'aire
té el crit d'abril i una alba
d'ocells que tornen
com l'ametller anyora
ma flor precipitada.*

Tossa J. PLA

*Avui que l'aire
té el crit d'abril i una alba*

Segon estat de la planxa del gravat 2 corresponent a l'EXEMPLAR ÚNIC de
JAUME PLA i que hem numerat P.E.3.

gre.

TANNKA 2 (pg.17)

A la dreta del gravat anterior, així que tens el llibre obert, hi ha la segona tannka il·lustrada que correspon a la XLII de les Tannkas del retorn, escrita el dia 19 de maig de 1943.

<i>Avui que l'aire</i>	5	A-vui-que-lai-re
<i>té el crit d'abril i una alba</i>	7	tél-crit-da-bril-iu-nal-ba
<i>d'ocells que tornen,</i>	5	do-cells-que-tor-nen,
<i>com l'ametller enyoro</i>	7	com-la-met-ller-e-nyo-ro
<i>ma flor precipitada.</i>	7	ma-flor-pre-ci-pi-ta-da.

GRAVAT 2

III: a la dreta de l'estampa, i agafant la part superior, es desplega un arbre vora el mar, amb un veler que navega per la llunyania. Pel text i la característica del dibuix podem afirmar que l'arbre és un ametller.

IV: aiguafort i aiguatinta a la goma.

IX: els traços que configuren el tronc de l'arbre són corbats, en forma d'espiral, com si s'enfillessin per pujar i modelar la seva forma. Les fulles i la flor de l'ametller estan treballades amb aiguatinta. El fons de l'estampa és agrisat i les lletres són d'un color gris-verdós amb algun retoc de blanc que s'aprecia mirant-les detingudament o amb l'ajut d'una lupa. Per entre les lletres també hi ha cendratges.

TANNKA 3 (pg.18)

Ens trobem ara amb la tannka XLI que pertany a la sèrie de Tannkas del retorn, concretament la primera, i que fou escrita el 12 de maig de 1943:

<i>Una altra crida</i>	5 U-nal-tra-cri-da
<i>que la del bosc, fa pura</i>	7 que-la-dei-bosc-fa-pu-ra
<i>l'obaga insomne</i>	5 lo-ba-gain-som-ne
<i>Jo vaig davant. Segueixes?</i>	7 Jo-vaig-da-vant-Se-guei-xes?
<i>No em giraré. M'estimes? (16)</i>	7 Nom-gi-ra-ré-Mes-ti-mes?

GRAVAT 3

III: ocupant tot l'espai de la planxa, llevat del tros on hi ha la tannka, se'ns presenta el tors de perfil d'una noia nua que enlaira el braç dret.

IV: aiguafort.

IX: és un gravat fluix quant a dibuix, amb desproporcions, pobre de traç i una mica insegur. Hi ha algun tret de punta seca en els cabells, però molt pocs. Les lletres de la tannka són negres com el gravat.

TANNKA 4 (pg.19)

<i>Mira més vida,</i>	5 Mi-ra-més-vi-da,
<i>més dolça i més perfecta,</i>	7 més-dol-çai-més-per-fec-ta,
<i>en l'acte tendre</i>	5 en-lac-te-ten-dre
<i>de perdre't en la rosa</i>	7 de-per-dret-en-la-ro-sa
<i>o en el nom que murmures.</i>	7 oe-nel-nom-que-mur-mu-res.

La tannka que acabem de llegir forma part de les Tannkas del retorn, escrita el dia 7 d'octubre de l'any 1943 i correspon a la LIII.

GRAVAT 4

III: a la part superior dreta del gravat tenim la cara d'una nena, amb les faccions lleugerament desdibuixades. L'ull esquerre tan sol està insinuat.

IV: aiguafort, vernís tou i punta seca.

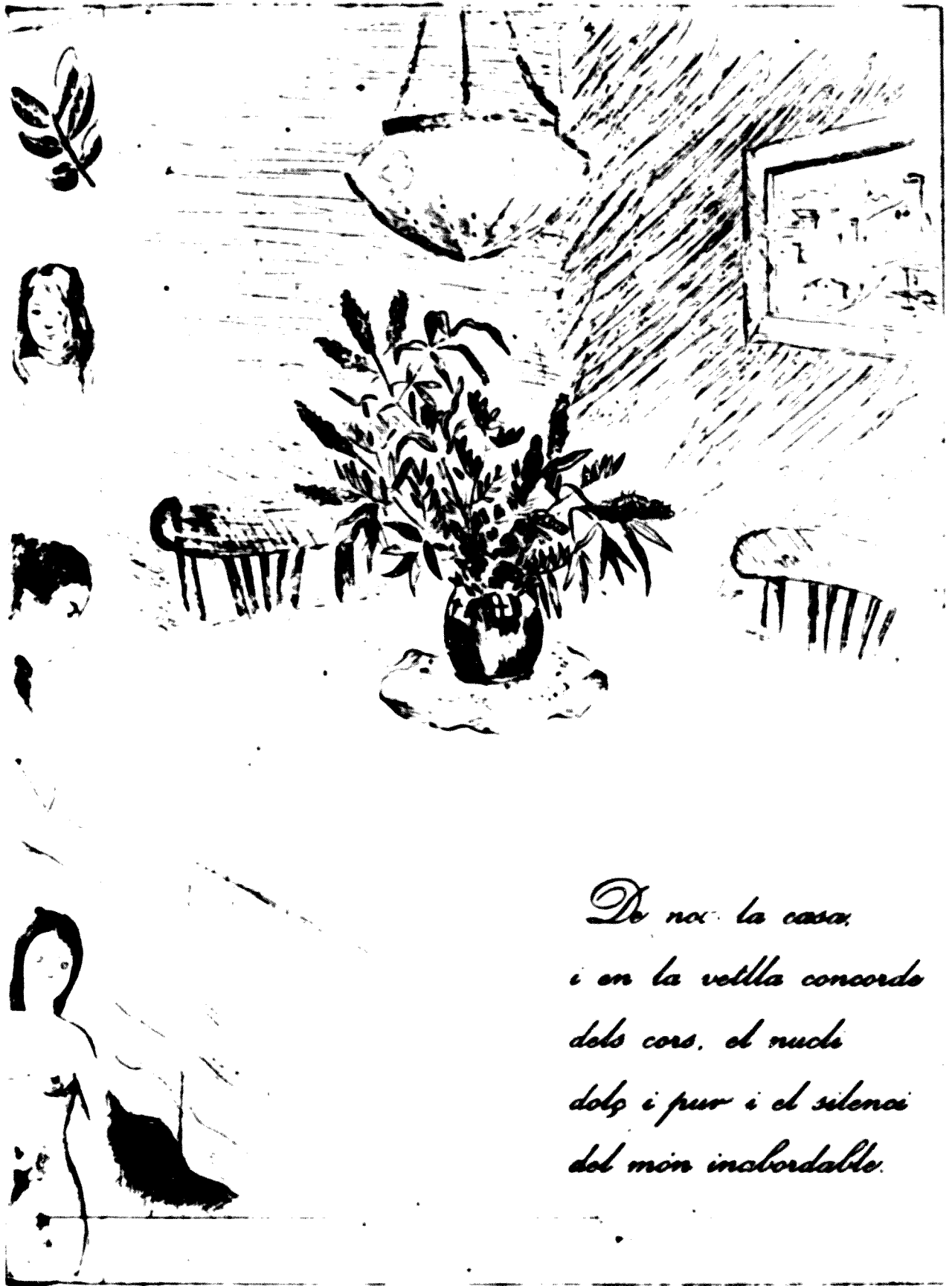
IX: l'entalia de l'aiguafort és gairebé sempre paral·lela i amb poques zones de creuament. El fons de la planxa és una mica gris degut al netejat o al polit del metall i també hi podem apreciar algunes zones picades (cendratges) per no haver protegit prou bé la planxa contra l'acció del mordent. Les lletres de la tannka estan impreses en un to verdós càllid i alguna d'elles, els foradets de les "e", per exemple, estan retocades amb blanc posteriorment a la impressió.

TANNKA 5 (pg.20)

Sóm ja a la pàgina vint i aquí podem llegir una altra de les Tannkas del retorn. És la LIV que CARLES RIBA escrigué el 10 d'octubre de 1943, tres dies després d'haver escrit la LIII que acabem de comentar.

*De nou la casa,
i en la vetlla concorde
dels cors, el nucli
dolç i pur i el silenci
del món inabordable.(17)*

5 De-nou-la-ca-sa
7 ien-la-vet-lla-con-cor-de
5 dels-cors-el-nu-eli
7 dol-çi-pur-iel-si-len-ci
7 del-mó-ni-na-bor-da-ble.

*De noc la casa,
i en la vetlla concorde
dels cors, el nucli
dolç i pur i el silenci
del món inabordable.*

Tercer estat de la planxa del gravat 5 corresponent a l'EXEMPLAR ÚNIC de
JAUME PLA, numerat P.E.3.

GRAVAT 5

III: llevat de l'angle inferior dret, on hi ha el text, tota l'estampa està ocupada pel gravat on s'hi representa l'interior d'una casa: el menjador, amb una taula i dues cadires, un quadre penjat a la paret, el llum que penja del sostre i un ram de flors silvestres en un gerro que, situat damunt la taula, centra i dona força al dibuix. Sota el gerro, un tapet.

IV: aiguafort.

IX: el gravat és tret del natural i correspon al menjador de la casa de Tossa de JAUME PLA. Tret del gerro i les flors, tot el tema és molt suau de factura i poc carregat de tinta. El traç és més lliure i ric de grafismes que no pas els anteriors. Les flors estan gravades amb línies més profundes que la resta de la composició i ben sovint formen talles encreuades. La planxa, lleugerament bruta de tinta, ha deixat restes d'aquesta en el fons de l'estampa.

Les lletres de la tannka han estat impreses amb un color ombra torrada i algunes d'elles s'han retocat després amb un poc de blanc.

TANNKA 6 (pg.21)

*Retrobo en tornar de l'exili, un
objecte en altre temps desanyat (18)*

Tots dos, obscura

fidel petita cosa,

tornem d'exili:

tu del més trist, que fores

nosa d'una ventura.

5 Tots-dos-obs-cu-ra

7 fi-del-pe-ti-ta-co-sa,

5 tor-nem-de-xi-li:

7 tu-del-més-trist-que-fo-res

7 no-sa-du-na-ven-tu-ra.

Una altra de les Tannkas del retorn i que fou escrita el 24 d'octubre de 1943 és la que acabem de veure i que curiosament, com ben poques, porta un títol a tall d'introducció que l'encapçala. És la LV.

GRAVAT 6

III: només a la part superior dreta hi ha la presència d'un gerro que projecta la seva ombra damunt una taula tímidament insinuada amb una ratlla curvilínia.

IV: aiguafort i aiguatinta a la goma.

IX: es poden veure algunes línies arreu de l'estampa que provenen de la planxa ratllada involuntàriament. Les lletres del text són de color sèpia.

TANNKA 7 (pg.22)

La tannka escollida aquest vegada per JAUME PLA és la XXV. Pertany a Tannkas de les quatre estacions i fou escrita el dia 25 de juliol de 1937.

Tota la vida

5 To-ta-la-vi-da

et veuré com sorgíres

7 et-veu-ré-com-sor-gi-res

de tu mateixa

5 de-tu-ma-tei-xa

nua i nova com l'alba

7 nu-ai-no-va-com-lal-ba

i vera com un somni.

7 i-ve-ra-com-un-som-ni.

GRAVAT 7

III: tota la part esquerra de l'estampa l'omple el tors d'u-

na noia nua situada de front i amb la mirada cap avall. Amb la mà esquerra es toca els cabells deixats anar, mentre l'altre braç reposa ran del cos, seguint el seu contorn.

IV: aiguafort.

IX: el traç d'aquest gravat, com els de la majoria, recorden molt l'estil de Les coses benignes. Línies poc profundes, poc decidides i gairebé sempre formant paral·leles més o menys juntes. En el cabell hi ha algun traç de punta seca, però és tan poc, que no es pot considerar com a tècnica general del gravat. Quant al dibuix, podem remarcar que l'anatomia dels braços és bastant deficient i fluixa -tenint en compte l'estil plenament figuratiu de l'artista que tractem-. Quant al text, enguany està estampat amb el mateix color que el gravat, però algunes lletres estan retocades amb blanc.

TANNKA 8 (pg.23)

Aquesta és la número XX de la sèrie de Tannkas de les quatre estacions i va ser escrita per CARLES RIBA el dia 17 de gener de 1937. JAUME PLA la va escollir per il·lustrar-la amb el vuitè gravat del llibre.

Mires, i un alba

5 Mi-re-siu-nal-ba

poderosa es despulla:

7 po-de-ro-sas-des-pu-lla:

- la juvenesa.

5 -la-jo-ve-ne-sa.

El paisatge s'oblida

7 El-pai-sat-ge-so-bli-da

de la lluna esblaimada.

7 de-la-llu-nas-blai-ma-da.

GRAVAT 8

III: Tornem a veure un altre tors d'una noia nua, amb el cabell recollit i la mirada cota, però amb els ulls oberts. Tota ella està situada a la dreta. Una mà la té doblegada com si es recolzés i l'altra al coll.

IV: aiguafort.

IX: els traços són sempre paral·lels, però a voltes es creuen formant zones més fosques, sobretot a la part dels cabells on s'hi nota algun toc de punta seca. La forma dels llavis i del nas és exactament la mateixa que la del gravat anterior. Les mans i els braços estan molt desdibuixats.

JAUME PLA prengué aquesta noia com a representant de la juvenesa per il·lustrar aquesta tannka impresa amb la mateixa tinta que el gravat.

TANNKA 9 (pg.24)

Una altra de les Tannkas del retorn és la LXI, escrita el 16 de maig de 1944 sota el títol de Rosa.

Rosa

<i>No ets secreta</i>	5	No-ets-se-cre-ta
<i>ni oferta: ets la deessa</i>	7	niu-fer-tets-la-de-es-sa
<i>que, de sa verge</i>	5	que-de-sa-ver-ge
<i>sola ventura armada,</i>	7	so-la-ven-tu-rar-ma-da,
<i>prova el mortal misteri.</i>	7	pro-val-mor-tal-mis-te-ri.

GRAVAT 9

III: ocupant tot el gravat, llevat de la part de la tannka, hi ha tres

roses que surten d'una mateixa branca. Dues d'elles encara són poncelles.

IV: aiguafort en sèpia.

IX: alternen els traços més forts amb altres de més suaus per configurar els perfils. Les ombres i els volums vénen donats per la successió de ratlles paral·leles amb més o menys cremada de l'àcid.

La tannka està impresa amb la mateixa tinta del gravat i tot el fons de la planxa està impregnada d'aquest to.

TANNKA 10 (pg.25)

Una altra de les tannkas amb títol que escrigué CARLES RIBA és la LX (Tannkas del retorn) elaborada el dia 2 de maig de l'any 1944 i que JAUME PLA escollí en aquesta ocasió pel seu desè gravat.

Branca sobre el torrent

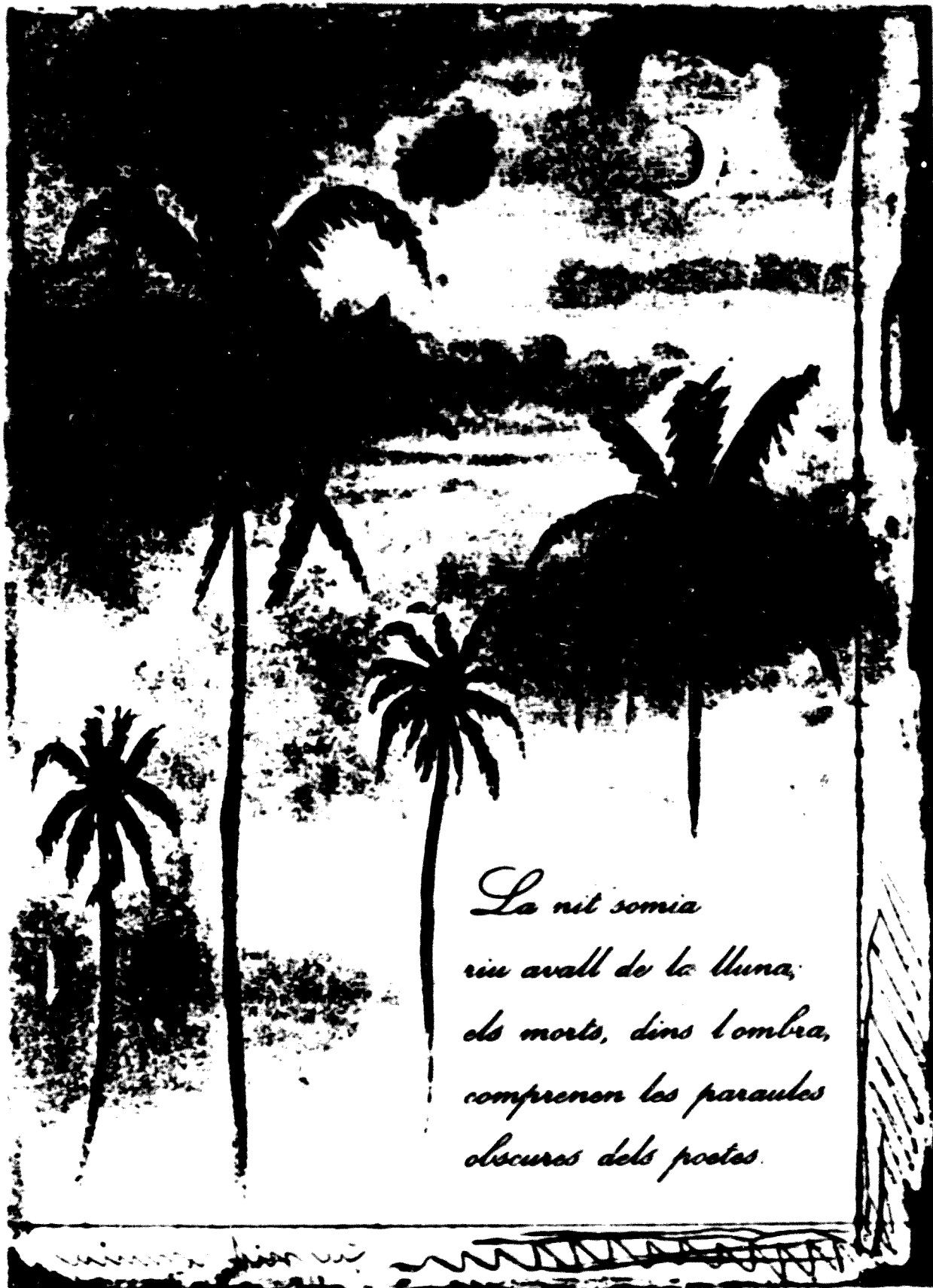
<i>Que pura brilles</i>	5	Que-pu-ra-bri-lles
<i>amb tanta flor, inclinada,</i>	7	amb-tan-ta-floin-eli-na-da,
<i>branca, dins tanta</i>	5	bran-ca-dins-tan-ta
<i>quieta llum de l'aire,</i>	7	qui-a-ta-llum-de-lai-re
<i>a tanta fuga d'aigües!</i>	7	a-tan-ta-fu-ga-dai-gües!

GRAVAT 10

III: per la part superior dreta treu el cap una branca d'ametller florida, nua, sense cap fulla.

IV: aiguafort en marró.

IX: contrasta la factura més profunda i tupida del tronc principal enfront de la suavitat de les altres branque-

*La nit somia
riu avall de la lluna,
els morts, dins l'ombra,
comprenen les paraules
obscuras dels poetes.*

Prova en estat definitiu -però amb les remarques- del gravat li pertanyent a l'EXEMPLAR ÚNIC de JAUME PLA.
P.E.1 (2ª planxa)

tes i de les flors. Aquestes línies són fetes amb espiral, seguint i donant forma a l'estructura cilíndrica del tronc. Les lletres van entintades amb el mateix color que el gravat però n'hi ha alguna de poc marcada.

TANKA 11 (pg.26)

La cinquena tanka de la sèrie Tankas de les quatre estacions fou escrita pel poeta el dia 5 d'abril de 1936 i la trobem a la pàgina vint-i-sis del nostre exemplar.

<i>La nit somia</i>	5	<i>La-nit-so-mi-a</i>
<i>riu avall de la lluna;</i>	7	<i>ri-ua-vall-de-la-llu-na;</i>
<i>els morts, dins l'ombra,</i>	5	<i>els-morts-dins-lom-bra,</i>
<i>comprenen les paraules</i>	7	<i>com-pre-nen-les-pa-rau-les</i>
<i>obscuras dels poetes.</i>	7	<i>obs-cu-res-dels-po-e-tes.</i>

GRAVAT 11

III: exceptuant la part del text, on el fons de l'estampa és completament blanc, la resta de la composició és d'un to grisós donant a entendre un cel nocturn, amb la lluna en quart creixent i quatre palmeres negres que suren en aquest escenari.

IV: aiguatinta a la goma i cremades d'àcid fetes amb pinzell.

IX: és l'únic gravat d'aquest llibre que està treballat exclusivament a l'aiguatinta. La resina més granada és feta manualment; per fer la més fina, JAUME PLA s'ajudà d'una caixa resinadora. S'aprecien tres tons diferents de grisos. Primerament va destapar les palmeres per

cremar-les i aconseguir el to desitjat, i el cel l'obtingué amb menjades directes de l'àcid sobre la zona. Segurament JAUME PLA va treure les palmeres d'algun lloc de Barcelona que ara no recorda, però no se les va inventar ja que, segons paraules seves, és incapaç d'inventar-se una palmera.

El text està imprès en negre com el gravat, però alguna de les lletres es veu poc entintada.

TANNKA 12 (pg.27)

Tannka LVII, escrita pel poeta el primer dia de l'any 1944, formant part del grup de Tannkas del retorn.

<i>Turons, ah dolços</i>	5 Tu-ron-sah-dol-ços
<i>entre el nord i el migdia',</i>	7 en-trel-nord-i-el-mig-dia',
<i>L'amor que us passa</i>	5 la-mor-que-pas-sa
<i>d'un vol més alt, retorna</i>	7 dun-vol-mé-salt-re-tor-na
<i>per la sendera estreta.</i>	7 per-la-sen-de-res-tre-ta.

GRAVAT 12

III: una gran zona central de forma rectangular contrasta fortament amb el gris de la resta de la planxa. El rectangle blanc és l'obertura d'una finestra de la qual en podem veure un porticó, a la dreta. A través d'ella descobrim els perfils d'uns turons.

IV: aiguafort i aiguatinta.

IX: l'aiguafort ha servit per fer els turons, el cel i alguns trets de la finestra. L'aiguatinta és feta manualment donant un aspecte gruixut i irregular de gra.

Mare i infant refugiats

L'infant desearna
en tu com en la terra
mare més feble,
com més sa pau és dolça
i dolça la pau que era.

Abans de viure a Vallvidrera, JAUME PLA havia viscut al carrer Escolles Pies i des de la finestra de casa se-va veia el Tibidabo. Des d'allí va gravar els turons d'aquesta estampa inspirats en la serra de Collcerola i que també apareixen en altres gravats fora d'aquest llibre.

La tannka està impresa en negre, com el gravat.

TANNKA 13 (pg.28)

La tannka XXXIX escrita el dia 5 de juny de l'any 1938 és la penúltima de la sèrie de les Tannkas de les quatre estacions, i porta per títol Mare i infant refugiats.

Mare i infant refugiats

<i>L'infant descansa</i>	5	Lin-fant-des-can-sa
<i>en tu com en la terra,</i>	7	en-tu-co-men-la-ter-ra.
<i>mare més feble</i>	5	ma-re-més-fe-ble
<i>com més sa pau és dolça</i>	7	com-més-sa-pa-ués-dol-ça
<i>i dolça la pau que era.</i>	7	i-dol-ça-la-pau-que-ra.

GRAVAT 13

III: centrades en el mig, però lleugerament amunt per deixar lloc al text, hi ha dues figures que corresponen a la mare i el fill. La primera guaita malenconiosa mostrant un perfil de tres quarts; i el fillet, assegut a la seva falda, mira cap a l'altre costat, també amb els ulls tristos. (19)

IV: aiguafort.

IX: els trets de la cara són ben iguals tant per la mare com pel fill. El cos gairebé no està dibuixat, i la factura de l'aiguafort és uniforme, quant a menjada, a gairebé tot el dibuix. Només alguna ombra de la cara i del fons són més suaus.

La tannka està estampada amb un to gris-verdós com la il·lustrada pel gravat 2. Els bisells lleugerament bruts.

TANNKA 14 (pg.29)

Tannka XXXVIII (Tannkas de les quatre estacions), escrita el 25 de maig de 1938 amb el títol Infant refugiat adormit.

Infant refugiat adormit

Com qui reposa	5	Com-qui-re-po-sa
en l'amor o en l'onada,	7	en-la-mor-oen-lo-na-da,
fill de la guerra,	5	fill-de-la-guer-ra,
dorms en la innumerable	7	dorm-sen-lain-nu-me-ra-ble
faldra absent de la fuga.	7	fal-dab-sent-de-la-fu-ga.

GRAVAT 14

III: d'estructura similar a l'anterior, compositivament parlant. Tenim el cap d'un nen adormit, però que sembla més aviat que estigui dret o recolzat, més que no pas ajagut. El cap ocupa la part superior del gravat i només el perfil dels dos braços s'entreveu un xic.

IV: aiguafort.

IX: les faccions de la cara són similars a les del gravat donat que el model era el mateix. El traç és sempre paral·lel, però una mica corbat per tal de seguir la forma de les ombres. La planxa està un xic picada degut al pol·lit o que el vernís no deuria cobrir prou bé. El text és del mateix color que el de la tannka 5, un color d'ombra torrada amb una mica de verd.

TANNKA 15 (pg.30)

Tannka XLVII pertanyent a la sèrie Tannkas del retorn que CARLES RIBA escrigué el dia 7 de juny de 1943.

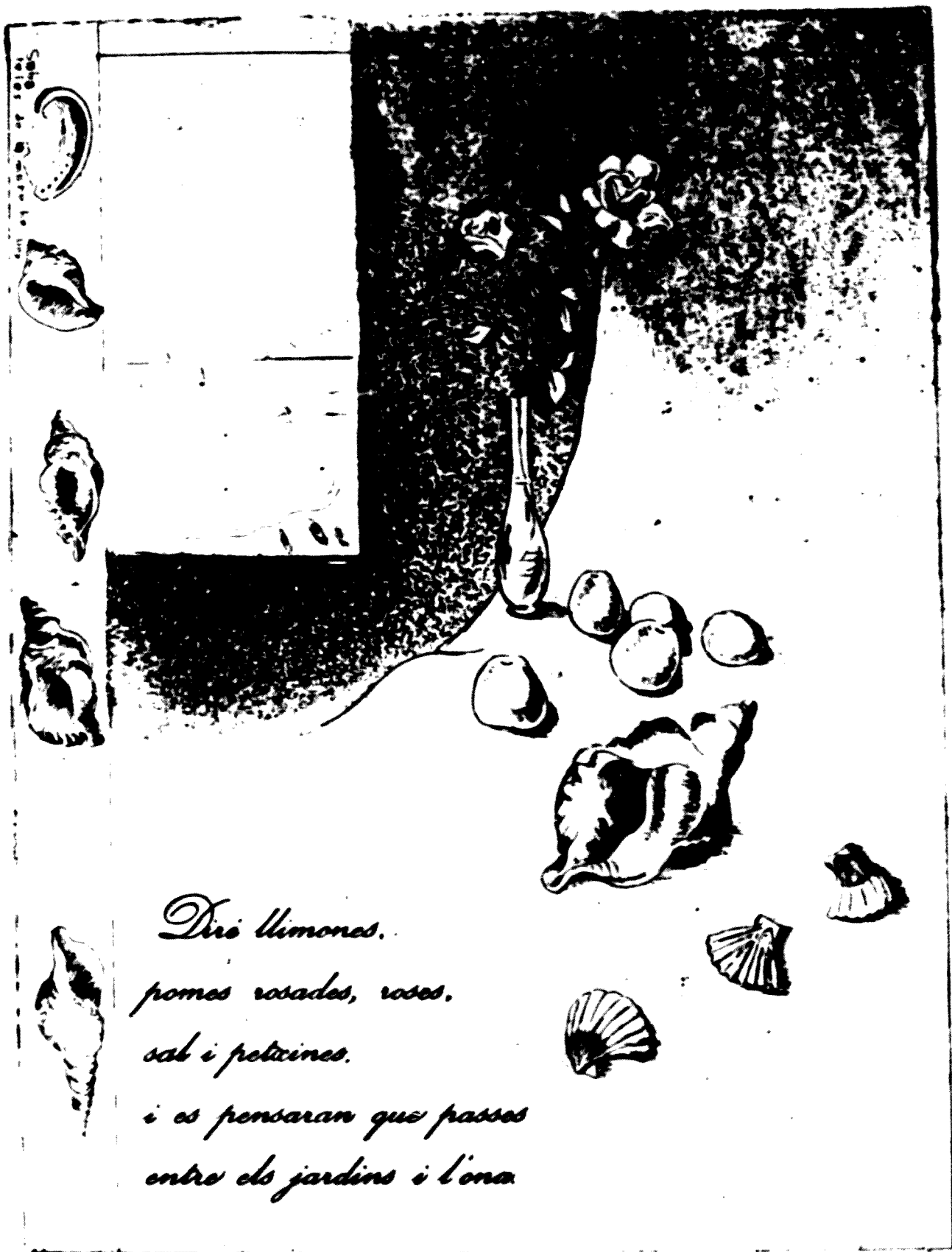
<i>Dolç debatent-te</i>	5	Dolç-de-ba-tent-te
<i>al vent, feliç pollanore,</i>	7	al-vent-fe-liç-po-llan-ore,
<i>em representes</i>	5	em-re-pre-sen-tes
<i>uns braços vans, la galta</i>	7	uns-bra-ços-vans-la-gal-ta
<i>que abandonant-se es gira.</i>	7	qua-ban-do-nant-ses-gi-ra.

GRAVAT 15

III: ocupant tota la part superior, i a l'esquerra, tenim un perfil de tres quarts de la cara d'una noia, però sense les faccions dibuixades. El cabell esbandit cau verticalment per l'esquerra de l'estampa i s'estén per la dreta com si s'enlairés al vent.

IV: aiguafort en bistre.

IX: és un gravat fluix de dibuix. La talla és profunda en el cabells i molt fina a la cara. Usa el creuament de ratlles per donar un to més fosc, i en alguna zona de la cara, la línia fa com rodones molt suaus. Als ca-

*Dió llimones.
pomes rosades, roses.
sal i petxines.
i es pensaran que passes
entre els jardins i l'ona*

bells s'aprecia algun toc de punta seca. El fons de l'estampa és una mica agrisat degut al netejat de la tinta abans d'estampar.

Les lletres de la tannka són d'un to terra i s'hi veu alguna correcció amb blanc per tal d'amagar algunes escapades, però cal mirar-s'ho molt detingudament o amb l'ajut d'una lupa.

TANNKA 16 (pg.31)

A la pàgina trenta-una trobem el gravat que ilustra la tannka XIII (Tannkas de les quatre estacions) escrita per CARLES RIBA el 21 de maig de l'any 1936.

<i>Diré llimones,</i>	5	<i>Di-ré-lli-mo-nes,</i>
<i>pomes rosades, roses,</i>	7	<i>po-mes-ro-sa-des-ro-ses,</i>
<i>sal i petrines,</i>	5	<i>sa-li-pet-xi-nes,</i>
<i>i es pensaran que passes</i>	7	<i>ies-pen-sa-ran-que-pas-ses</i>
<i>entre els jardins i l'ona.(20)</i>	7	<i>en-trels-jar-din-si-lo-na.</i>

GRAVAT 16

III: per tota la planxa, excepte la part del text, advertim un gerro amb dues roses, tres pomes, dues llimones, un cargol de mar i tres petxines, tot col·locat en un pla horitzontal, pla que no es distingeix gaire que és.

A l'angle superior esquerre, hi ha un rectangle blanc on s'hi veu un tros de mar amb dos velers, uns penyals i tres barquetes damunt la sorra de la platja.

IV: aiguafort i aiguatinta en bistre.

IX: la resina de l'aiguatinta sembla col·locada manualment, és molt gruixuda. A la part superior de l'estampa hi ha una zona on s'hi ha fet un pentinat amb la tinta a l'hora d'estampar la planxa.

Les lletres, que són del mateix color que el gravat, presenten llocs d'escassa tinta per una estampació deficient.

Els elements d'aquesta estampa fan plena referència i al·lusió al text de la tannka degut que eren objectes plenament identificables i gens abstractes. El paisatge marítim correspon a Tossa on el gravador hi passava llargues temporades i on féu, tal com hem esmentat en una altra ocasió, aquest llibre.

TANNKA 17 (pg.32)

La tannka que tot seguit anem a veure fou escrita el dia 26 de maig de 1945 i per tant correspon a una de les Tannkas del retorn. És la LXIII, titulada Casta in deliciis.

Casta in deliciis

No té el silenci

més amorosa nimfa

casta en son arbre:

la caça ardent et passa,

tu, en el teu cos profunda.

5 No-tél-si-len-ci

7 mé-sa-mo-ro-sa-nim-fa

5 cas-ten-so-nar-bre:

7 la-ca-çar-de-net-pas-sa,

7 tue-nel-teu-cos-pro-fun-da.

GRAVAT 17

III: el gravat s'estén per tota la planxa llevat de la part

Segon estat del gravat que il·lustra la tannka 18. Prova de l'EXEMPLAR ÚNIC de JAUME PLA, numerada P.E.2.

on hi ha el text. El cos nu d'una noia amb el cabell deixat anar i amb el braç dret enlairat, va caminant per entre els arbres formant una diagonal d'esquerra a dreta i de baix a dalt. Serà la nimfa?

IV: aiguafort i aiguatinta en un to negre-blavós.

IX: hi ha algun toc de punta seca en els cabells, però molt subtil. Les entalles són paral·leles i poques vegades es creuen entre sí. La resina és manual i molt irregular.

Les lletres van impreses amb el mateix to que el gravat i algunes d'elles es veuen retocades amb blanc. El fons de l'estampa està una mica carregat de tinta.

TANNKA 18 (pg. 33)

Dins també de la sèrie de Tannkas del retorn, es troba la XLVIII que fou escrita l'11 de juny de 1943.

<i>La mar llunyana</i>	5	La-mar-llu-nya-na
<i>és de tots. Però el dia</i>	7	és-de-tots-Pe-ròl-di-a
<i>clos de la serra,</i>	5	clos-de-la-ser-ra,
<i>verd entre les alzines</i>	7	ver-den-tre-le-sai-zi-nes
<i>és nostre. No preguntis.</i>	7	és-nos-tre-No-pre-gun-tis

GRAVAT 18

III: també omplint tota la planxa, però deixant l'espai corresponent a la tannka, veiem un paisatge de mar amb uns arbres en primer terme que, segons el text, es refereixen a les "alzines" (n'hi ha tres); al fons "la mar

llunyana" amb un veler i unes quantes barquetes damunt la sorra, en una cala, algunes d'elles amb llurs màstils.

IV: aiguafort i aiguatinta a la goma en un negre-blavós.

IX: és més ric que altres quant a grafismes i textures degut a la varietat aconseguida amb la resina i l'aiguafort. El traç, sobretot en els arbres, és vibrant i aïrós. Juga amb els traços curts que, al mateix temps, donen forma al tronc.

Pensem també que aquest tema fou extret dels paisatges de Tossa.

El text està imprès amb el mateix color que el gravat. Torna a haver-hi una grisalla de fons a l'estampa.

TANNKA 19 (pg.34)

La penúltima tannka il·lustrada del llibre correspon a la XLV (Tannkas del retorn), que CARLES RIBA compongué el 30 de maig de 1943.

Poeta mort. M.T. (21)

<i>Sempre darrera</i>	5	Sem-pre-dar-re-ra
<i>els ocells invisibles</i>	7	el-so-cell-sin-vi-si-bles
<i>de l'esperança,</i>	5	de-les-pe-ran-ça,
<i>¿fins on ha anat aquesta</i>	7	¿fin-son-ha-na-ta-ques-ta
<i>vegada, que no torna?</i>	7	ve-ga-da-que-no-tor-na?

GRAVAT 19

III: la major part del gravat el cobreix el cel amb núvols de caire tormentós. A l'angle inferior esquerre hi ha una casa a les fosques.

IV: aiguatinta a la goma i aquafort en negre, un negre blavós com en els dos gravats anteriors.

IX: l'aquafort serveix aquí per donar més força als núvols i afegir-hi dramatisme. A l'hora d'entintar, el cel ha estat poc netejat a fi i efecte d'accentuar aquest dramatisme.

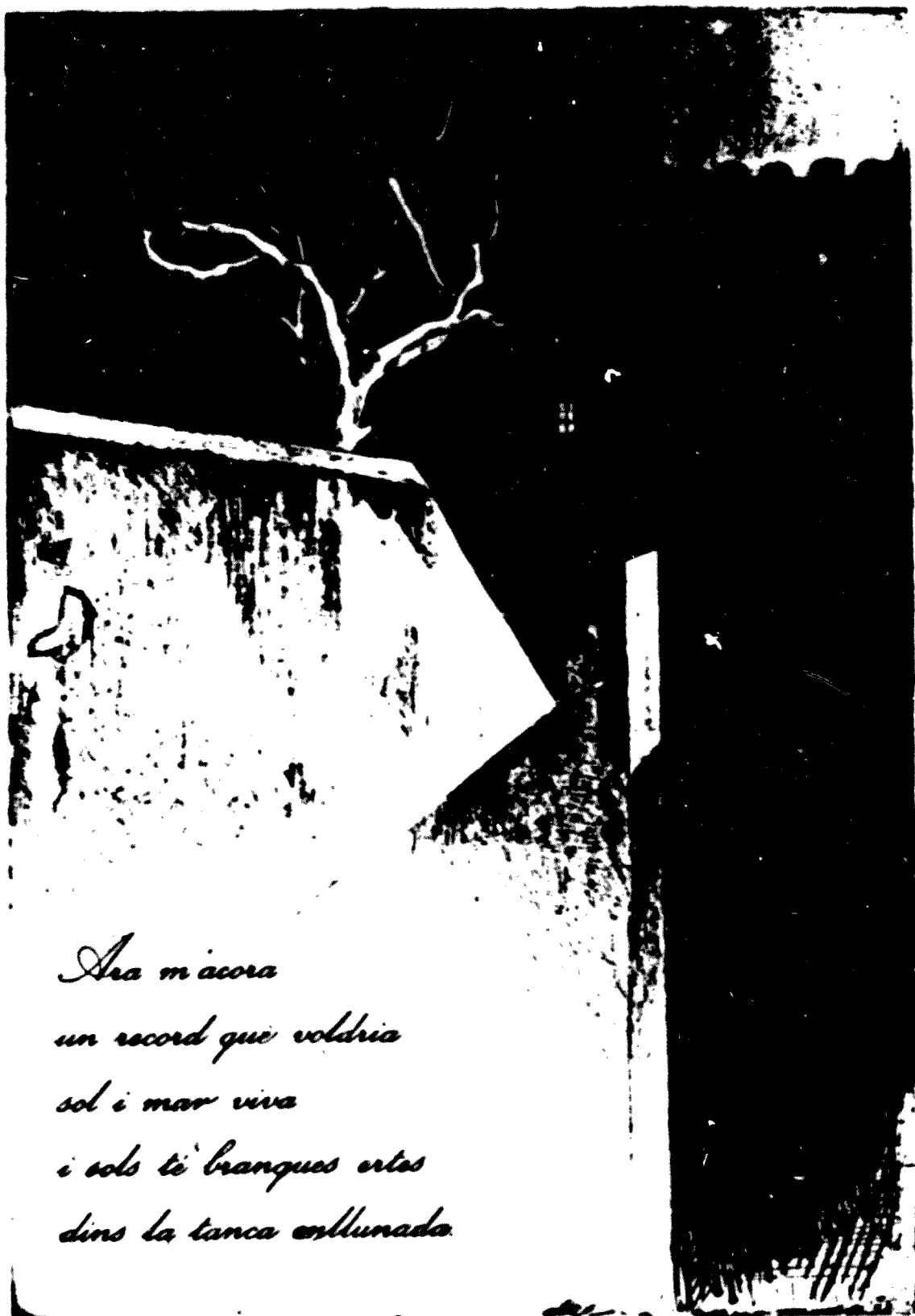
La tannka ha estat impresa amb el mateix color que el gravat.

Aquesta fou la tannka, segons JAUME PLA, de més dificultat a l'hora d'interpretar, degut al seu contingut tan abstracte.

TANNKA 20 (pg.35)

Reculant altra volta a l'any 1936, el dia 22 de desembre CARLES RIBA escrivia aquesta tannka, que clou el llibre que ens ocupa i que forma part de les Tannkas de les quatre estacions. Tannka XVI.

<i>Ara m'acora</i>	5 A-ra-ma-co-ra
<i>un record que voldria</i>	7 un-re-cord-que-vol-dri-a
<i>sol i mar viva</i>	5 so-li-mar-vi-va
<i>i sols té branques ertes</i>	7 i-sols-té-bran-que-ser-tes
<i>dins la tanca enllunada.</i>	7 dins-la-tan-can-llu-na-da.

*Ara m'acora
un record que voldria
sol i mar viva
i sols te' branquesertes
dins la tanca enllunada.*

Estat definitiu del gravat 20. Prova de l'EXEMPLAR ÚNIC de JAUME PLA.

GRAVAT 20

III: tret de la part escrita, el gravat omple tota la planxa amb unes parets o tanques de varies cases (tanca enllunada). Per darrera d'una d'elles surt un arbre sense fulles i totalment "ert", que escampa les seves branques al cel.

IV: aiguafort i aiguatinta en negre-blavós (com els tres anteriors ja comentats)

IX: també com al gravat 19, predomina l'aiguatinta, però aquest cop el gra és molt més fi. A la dreta de l'estampa hi ha una vertical ampla molt forta, completament negra, realitzada amb aiguafort. L'arbre està tractat amb una línia molt suau, mentre que la tanca enllunada del primer terme està brunyida per tal d'aconseguir la sensació de llum.

Les lletres del text s'han imprès amb el mateix color que el gravat.

Pur, si en aurora
sempre futura el deizes,
el mot, i pura
la dura perla estranya
d'on sempre el vers és verge. (22)

En acabar, ens trobem amb l'índex del llibre des -
glossat segons les primeres paraules de cada tannka i un a-
partat de reconeixements tal com segueix:

RECONeixENCES

L'autor entén haver de regraciar -i ho fa ben a plaer- ies següents
persones, que han permès d'incloure en aquest volum poemes, sobre els
quals, per haver-los estat endreçats, tenen drets més gentils i més subtils
que els de la propietat literària: la Sra. Joana Raspall, per La Poesia?; la
Srta. Maria Rosa Sarsanedes, per Avui que l'aire; Eugènia, per Mira més vida
i per Diré llimones; la Srta. Maria Antonieta Cot, per Mires, i una alba;
la Srta. Maria Dolors Aramon, per Rosa; la Srta. Josefina Comes, per Branca
sobre el torrent; la Sra. Victòria G. de Foix, per La nit somia; el Sr. Jaume
Pla, per Infant refugiat adormit; la Srta. Antònia Maria Segura, pe. Dolç
debatent-te; la Srta. Mercè Figueres, per Poeta mort; la Sra. Carme Teixidor,
per Ara m'acora; el Sr. J. Palau Fabre, per Pur si en aurora;
i Tina, pel que ella sap.

Per cloure l'exemplar, a la darrera pàgina impresa trobem el
colofó en forma de cui-de-llàntia amb les dades que fan referència al
dia, al lloc i a les persones que prengueren part en la seva elaboració:

AQUEST LLIBRE S HA ACABAT D'IMPRIMIR A LA CIUTAT
DE BARCELONA QUINZE DIES ABANS DEL NADAL DE
L'ANY MCMXXXV - JAUME PLA HA TINGUT AL SEU
CARREC LA DIRECCIO DEL CONJUNT - ELS AIGUA-
FORTS HAN ESTAT IMPRESOS PEL MATEIX
ARTISTA GRAVADOR -EL TEXT HA ESTAT
COMPOST I ESTAMPAT A MA PEL MES-
TRE IMPRESSOR S SALVADO I COTS
EL REL·LIGAT DELS VOLUMS. ELS
ESTOIGS I LES COBERTES
HAN ESTAT FETS A L'O-
BRADOR DEL MESTRE
RAMON ROIG.

(23)

Tot seguit anem a comentar un dels exemplars propietat de JAUME PLA i que correspon a l'EXEMPLAR ÚNIC de la sèrie.

Per tal de relacionar-lo amb el de la Biblioteca de Catalunya i remarcar només els trets distintius, indiquem a quina tannka pertanyen a fi de situar-los i poder-los comparar amb més facilitat.

Segons la justificació del tiratge aquest és "Un exemplar en paper Japó antic, contenint els gravats en tots els diversos estats, proves de color, una de les planxes de metall, els estudis i dibuixos originals de totes les il·lustracions i l'original de primera mà d'una poesia; porta la menció EXEMPLAR UNIC i és nominatiu."

L'exemplar consta de dos volums. El primer d'ells és com un exemplar corrent i la seva distribució és exacte que la del punt G.3.1 però amb la peculiaritat d'estar tirat en paper Japó antic. L'altre, en canvi, conté una suite amb trenta dibuixos, seixanta-quatre proves d'estat, cinc proves en estat definitiu i els autògrafs de dues de les tannkas(24).

L'exemplar, que hauria d'ésser nominat, no ho és perquè no es va vendre (en tot exemplar nominatiu s'hi imprimia el nom quan es procedia a la seva venda i es coneixia la persona a la qual anava dirigit) i tampoc porta cap planxa perquè estaven un xic malmeses i al quedar-se l'exemplar JAUME PLA, aquest preferí no incloure-n'hi cap i guardar-les en un altre lloc.

L'autor dels gravats també posseeix un dels tres exemplars d'artista numerat E, tirat sobre paper de fil antic, però que no té altra singularitat que la de portar un retrat de CARLES RIBA gravat a la punta seca. Donat que aquest gravat també va inclòs en l'EXEMPLAR ÚNIC, no esmentem aquí les seves característiques que citarem més endavant.

SEGON VOLUM: PROVES ADDICIONALS

RETRAT DE CARLES RIBA

III: retrat de CARLES RIBA amb ulleres.(25)

IV: punta seca.

V: ps: 145 x 110.

VII: Jaume Pla, ll., a. i. d.

Jaume Pla

DIBUIX

- III: arbre sense fulles en el primer terme, i d'altres al fons.
IV: llapis.
V: pp: 240 x 197.
VI: pp de dibuix.
IX: no apareix a l'edició corrent.

TANNKA 1

- 1 autògraf de la tannka
4 dibuixos
3 proves d'estat

AUTÒGRAF

Tannka escrita a tinta i signada per C.Riba a l'a.i.d. El full està enganxat s/pp edició.

*Nívol sense altre,
blanc a la tarda blava,
passos, a penes
impuls, a la ventura
d'un vent que ni sospira.*

C. Riba

DIBUIX 1

- III: a la dreta, hi ha l'estudi d'una alzina surera i al mig un núvol.
IV: llapis.
VI: pp edició. Les mides són com les dels fulls del llibre.
VII: Jaume Pla/"Tossa",ll.,a.i.d.
VIII: "Estudi per "Núvol sense / altre.." / Massa barroc".ll,
IX: aquest dibuix no apareix a l'edició corrent. a.i.d.

DIBUIX 2

- III: un altre estudi del mateix arbre, però amb diferent estructura.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla/"Tossa",ll.,a.i.d.
VIII: "Estudi per "Núvol sense altre" / Massa barroc,també".ll,
IX: aquest dibuix tampoc és al llibre. a.i.d.

DIBUIX 3

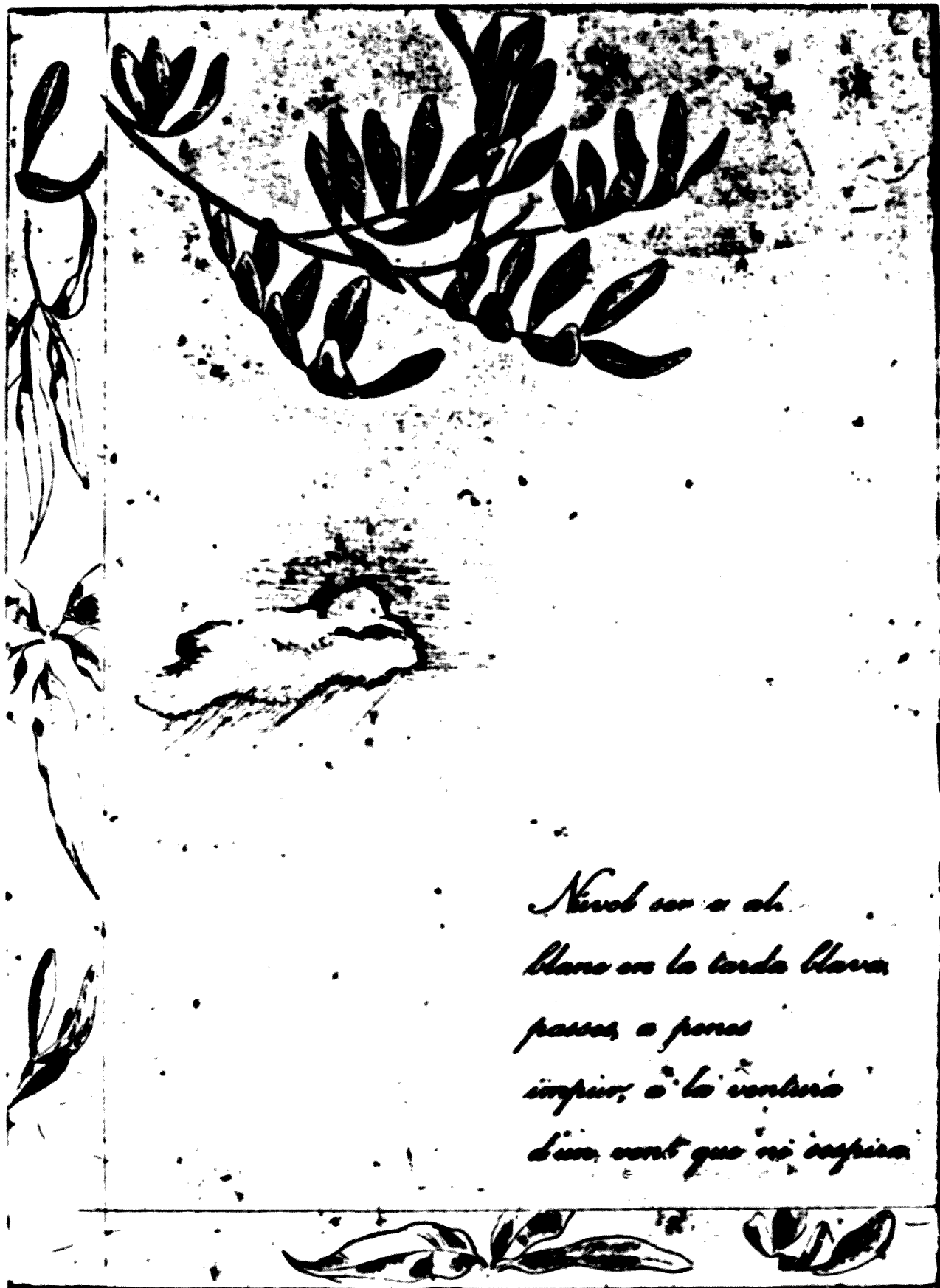
- III: núvols dispersos arreu del paper.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla/ "Tossa",ll., a.i.d.
VIII: "Estudis de núvols per "Núvol sense altre" ".ll,al peu.
IX: no surt al llibre.

DIBUIX 4

- III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla /"Tossa",ll.,a.i.d.
VIII: "Estudi per "Núvol sense altre" ". ll,a.i.d.

P.E.1

- IV: aiguafort i punta seca.
V: ps: 231 x 178.
VII: Jaume Pla,llapis tinta,a.i.d.
VIII: "1er estat",llapis tinta,a.i.e.
IX: r.e. i r.i. amb estudis de fulles de la mata.
(totes les proves són sense bisellar)

Nivols ser a ah
blanc en la tarda blava
passos a penes
impuls, a la ventura
d'un vent que ni respira

Tercer estat del gravat que ilustra la tannka 1. Aquesta prova forma part de l'EXEMPLAR ÚNIC de JAUME PLA que nosaltres hem numerat P.E.3.

P.E.2

- IV: aiguafort i punta seca.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i. Noves entalles a la mata i al núvol.

P.E.3

- IV: aiguafort i punta seca.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i. Tannka impresa. El gravat ja és com el definitiu però sense tallar.

TANNKA 2

- 2 dibuixos
3 proves d'estat
1 prova en estat definitiu

DIBUIX 1

- III: ametller començant a florir.
IV: llapis
V: pp: 239 x 196.
VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".
VIII: "Ametller de sobre la Mar / Menuda - Tossa / Per "Avui que l'aire" " (26), ll., a.i.e.
IX: aquest dibuix no apareixerà en el llibre.

DIBUIX 2

- III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis
V: pp: 330 x 245
VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "Ametller de sobre Mar menuda - Tossa / Per "Avui que l'aire", ll., al peu.

P.E.1

- IV: aiguafort.

Una Una altra crida
que la del box, fa pura
l'obaga insomne.
Jo vaig davant. Segueixes?
No em girari. No' estimes?

Dibuix del gravat que ilustra la tannka 3 corresponent a l'EXEMPLAR
ÚNIC de JAUME PLA.

- V: ps: 228 x 177.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i.: un carrer de Tossa, una cara de noia i un ametller.

P.E.2

- IV: aiguafort i llapis.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "2on estudi", ll., a.i.e.
IX: r.e. i r.i. El llapis indica allò que anirà amb aigua-tinta a la p. següent. A la r.i. hi ha dos versos de la tannka gravats i els noms "J.Pla" i "Tossa".

P.E.3

- IV: aiguafort i aiguetinta a la goma.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i. Hi ha la tannka impresa.

P. EN ESTAT DEFINITIU

- IV: aiguafort i aiguetinta a la goma.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "Prova única de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: s.r. És com la definitiva.

TANNKA 3

1 dibuix
4 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix invertit del gravat amb la tannka escrita en tinta pel gravador.
IV: llapis i tinta.
V: pp: 335 x 245.
VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe - partout".
VII: Jaume Pla, ll., a.i.e.

P.E.1

- IV: aquafort.
V: ps: 245 x 194.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i.: un gerro amb eines de gravat, i una noia.

P.E.2

- IV: aquafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: increment en les remarques i noves entalles al fons de la planxa i al braç de la noia.

P.E.3

- IV: aquafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: remarques i noves entalles al fons.

P.E.4

- IV: aquafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "4rt estat-Tallar la planxa", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa. El gravat és ja com el definitiu però encara té les remarques.

TANNKA 4

1 dibuix
4 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix del gravat.
IV: llapis
V: pp: 330 x 245.
VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe - partout".

VIII: "Mira més vida", ll., a.i.e.

P.E.1

IV: aiguafort.
V: ps: 246 x 192.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.:dues cares i un paisatge.

P.E.2

IV: aiguafort, carbonet i llapis.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.
IX: r.e. El llapis i el carbonet marquen allò que ha d'anar amb vernís tou a la propera prova.

P.E.3

IV: aiguafort, vernís tou i punta seca, en bistre.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat. La millor prova", llapis tinta, a.i.e.
IX: aquesta prova és com la definitiva però amb remarques i sense el text.

P.E.4

IV: aiguafort, vernís tou i punta seca, en bistre.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat. Tallar la planxa", ll., a.i.e.
IX: igual que l'anterior però amb la tannka impresa.

TANNKA 5

1 dibuix
3 proves d'estat

DIBUIX

III: dibuix del gravat.
IV: llapis.

- VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "Estudi per "De nou la casa..." / Tossa", ll., a.i.e.

P.E.1

- IV: aiguafort.
V: ps: 230 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.: caps de noia, fulla de Mata...

P.E.2

- IV: aiguafort en bistre.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat-prova de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: noves remarques (tors de noia) i noves entalles al gravat.

P.E.3

- IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat-Tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa en vermell anglès. La prova ja és com la definitiva però amb les remarques.

TANNKA 6

2 dibuixos
2 proves d'estat

DIBUIX 1

- III: fragment d'un gerro de vidre per a flors, allargassat i estret.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "1er estudi", ll., a.i.e.
IX: aquest dibuix no apareix al llibre.

Primer estudi del dibuix del gravat que il·lustra la tannka 7.
Forma part de l'EXEMPLAR ÚNIC i ve citat en aquest treball com DIBUIX 1.
El full es troba força malmès pels fongs de la humitat.

DIBUIX 2

III: dibuix del gravat.

IV: llapis.

VI: pp edició.

VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.

P.E.1

IV: aiguafort i aiguatinta a la goma.

V: ps: 235 x 174.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.

IX: r.e. i r.i.: cascabell, pipes...

P.E.2

IV: aiguafort i aiguatinta a la goma.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "2on estat, prova de color", llapis tinta, a.i.e.

IX: tannka impresa en bistre. El gravat és com el definitiu però amb remarques.

TANNKA 7

2 dibuixos

2 proves d'estat

DIBUIX 1

III: estudi del dibuix del gravat amb la variant que la noia és a la dreta i gira la cara cap a l'altre costat.

IV: llapis.

VI: pp edició.

VIII: "1er estudi", ll., a.i.e.

IX: no és al llibre.

DIBUIX 2

III: dibuix del gravat.

IV: llapis.

VI: pp edició enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".
VIII: "tota la vida / et veuré com sorgires", ll., a.i.e.

P.E.1

IV: aquafort.
V: ps: 236 x 172.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.

P.E.2

IV: aquafort.
VII: Jaume pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat. Tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i.: caps de noia, ulls... Hi ha la tannka impresa i el gravat ja és com el definitiu, però sense tallar les remarques.

TANNKA 8

1 dibuix
5 proves d'estat
1 prova en estat definitiu

DIBUIX

III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis.
VI: pp edició.
IX: hi ha la tannka escrita amb llapis a l'a.i.d.

P.E.1

IV: aquafort.
V: ps: 217 x 173.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat-Prova única", llapis tinta, a.i.e.

P.E.2

IV: aquafort.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d.

P.E.3

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: noves remarques: noia nua.

P.E.4

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "4rt estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa i amb remarques.

P.E.5

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "5è estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa i amb remarques. Es diferencia de l'anterior perquè hi ha més entalles, especialment al fons.

P. EN ESTAT DEFINITIU

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "6è estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: aquesta prova és en tot com la definitiva del llibre.

TANNKA 9

1 dibuix
4 proves d'estat (dues planxes)

DIBUIX

III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis.

Rosa

*No ets secreta
ni oforta: ets la deessa
que, de sa verge
sola ventura armada
prova el cristal misterià*

7 65 71

Prova del gravat 9 corresponent a una planxa que es va refusar.
Numerada P.E.2 (1ª planxa) de l'EXEMPLAR ÚNIC.

VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.

P.E.1 (1ª planxa)

IV: aiguafort.
V: ps: 245 x 192.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.d. Aquesta planxa fou refusada. Les roses estan col·locades com damunt d'uns fulls de paper.

P.E.2

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "Repetir la planxa", llapis tinta, a.i.e.
IX: remarques al voltant de tota la planxa. Hi ha la tannka impresa.

P.E.1 (2ª planxa)

IV: aiguafort en sèpia.
V: ps: 235 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat de la 2ª planxa i prova única de / color", llapis tinta, al peu.
IX: r.d. i r.i. i la tannka impresa.

P.E.2

IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat i prova de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: Prova com la definitiva, amb la tannka impresa però amb les remarques.

TANNKA 10

2 dibuixos
2 proves d'estat

DIBUIX 1

- III: estudi pel dibuix del gravat amb una branca d'ametller
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, llapis, a.i.d.
VIII: "1er estudi per Branca", ll., a.i.e.
IX: aquest dibuix no és a l'edició corrent.

DIBUIX 2

- III: dibuix del gravat.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "2on estudi per Branca", ll., a.i.e.

P.E.1

- IV: aiguafort.
V: ps: 220 x 172.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat i prova única de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. Hi ha el text imprès però encara falta treball al gravat per esdevenir com la definitiva.

P.E.2

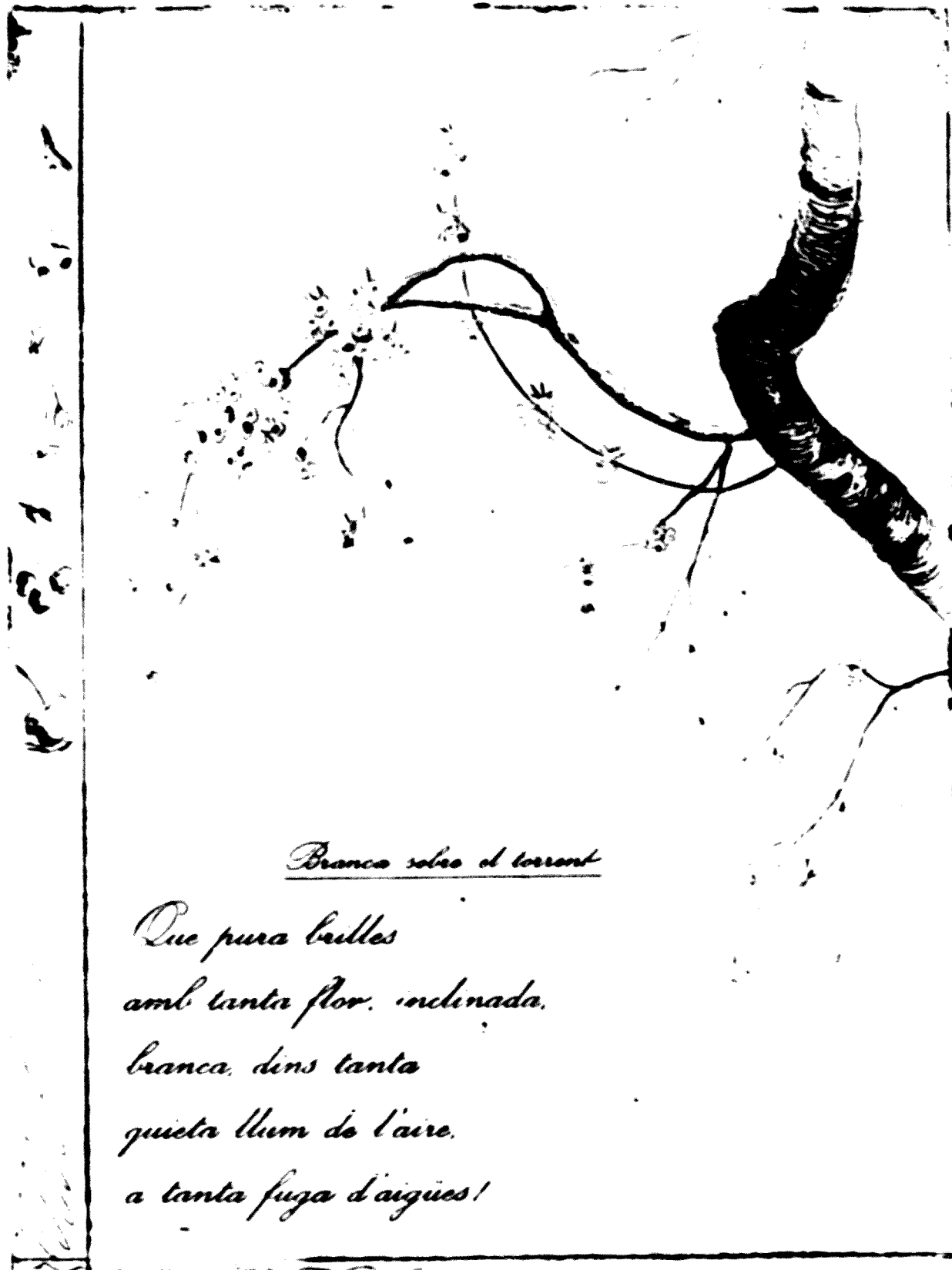
- IV: aiguafort en marró.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "Estat definitiu. Tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: la prova ja és com la definitiva, però sense tallar.

TANNKA 11

- 1 dibuix
3 proves d'estat (dues planxes)

DIBUIX

- III: dibuix del gravat.

Branca sobre el torrent

Que pura belles
amb tanta flor, inclinada,
branca, dins tanta
quieta llum de l'aire,
a tanta fuga d'aigües!

Prova en estat definitiu del gravat 10 (EXEMPLAR ÚNIC).
Numerada P.E.1 perquè encara hi ha les remarques.

- IV: tinta xinesa i llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
IX: hi ha la tannka escrita amb llapis a l'a.i.d.

P.E.1 (1ª planxa)

- III: quatre palmeres com les del gravat definitiu però invertides.
IV: aiguatinta a la goma.
V: ps: 217 x 174.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.

P.E.2

- IV: aiguatinta a la goma i cremades d'àcid amb pinzell.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat-Cal repetir la planxa canviant les / lletres de costat", llapis tinta, al peu.
IX: JAUME PLA va haver de repetir aquesta planxa perquè, segons la disposició del gravat, les lletres de la tannka anaven a l'a.i.e. i la compaginació normal de les planes del llibre s'hauria trencat.

P.E.1 (2ª planxa)

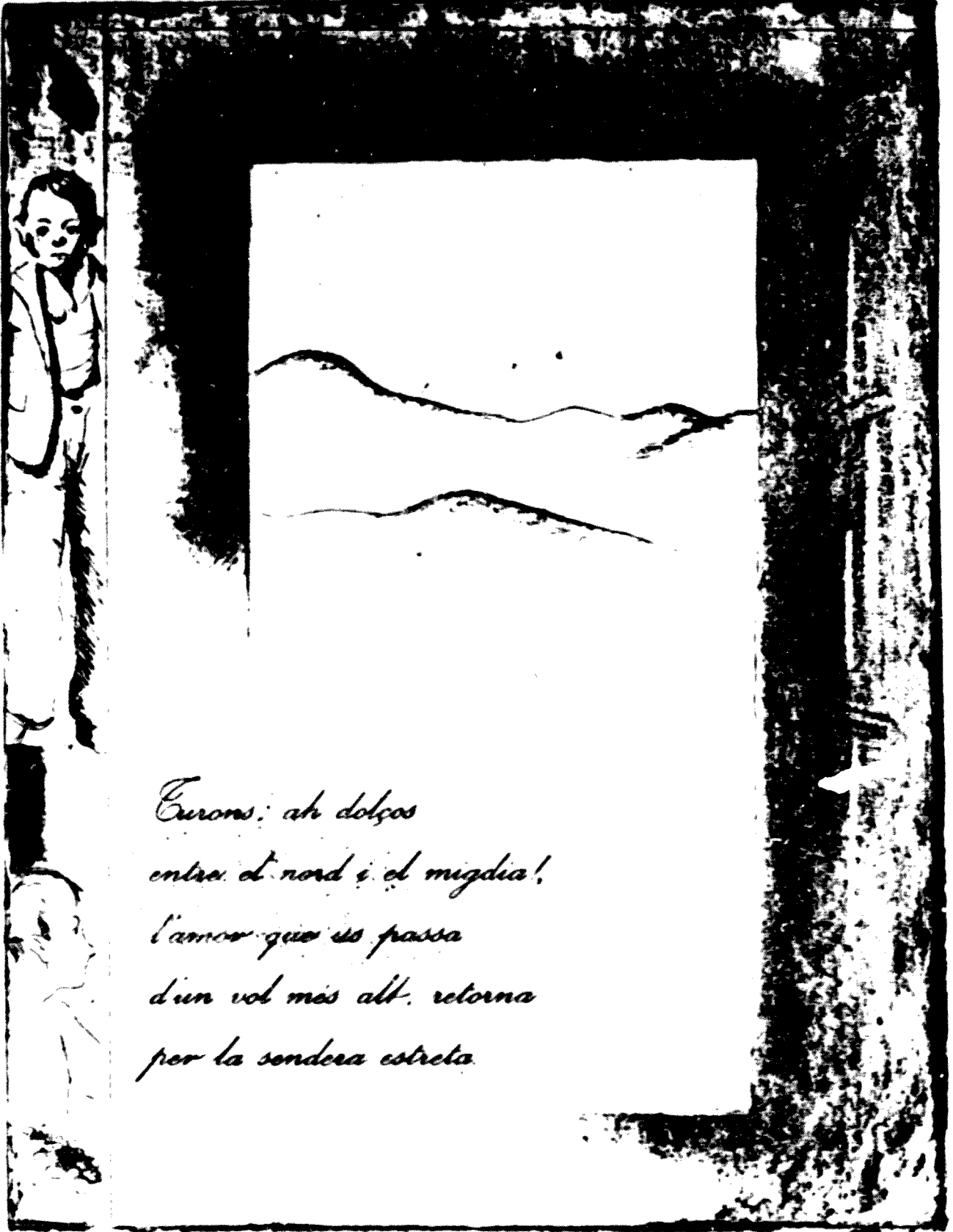
- IV: aiguatinta a la goma i cremades d'àcid amb pinzell.
V: ps: 226 x 174.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2ª planxa. Prova única de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d. i r.i., amb el text de la tannka imprès. El gravat ja és com el definitiu.

TANNKA 12

1 dibuix
4 proves d'estat (dues planxes)

DIBUIX

III: dibuix del gravat.

*Eurons: ah dolços
entre el nord i el migdia!
l'amor que us passa
d'un vol més alt, retorna
per la sendera estreta.*

Tercer estat del gravat que ilustra la t'anka 12.
Pertany a l'EXEMPLAR ÚNIC i la planxa fou refusada.
Numerada per nosaltres P.E.3 (1ª planxa).

IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla /"Sarrià" ll., a.i.d.

P.E.1 (1ª planxa)

IV: aiguafort.
V: ps: 221 x 179.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.: dos nens (27)

P.E.2

IV: aiguafort i aiguatinta.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", ll., a.i.e.
IX: r.e.

P.E.3

IV: aiguafort i aiguatinta.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat. Cal repetir la planxa", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa. Hi ha diferències en els reflexos de les finestres; la resta és molt similar a la del gravat del llibre. Cendratges a les lletres.

P.E.1 (2ª planxa)

IV: aiguafort i aiguatinta.
V: ps: 215 x 173.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2ª planxa", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. Sense el text, però la prova ja és com la definitiva.

TANNKA 13

1 dibuix
2 proves d'estat
1 prova en estat definitiu

Dibuix del gravat 14 que es troba a l'EXEMPLAR ÚNIC.

DIBUIX

- III: dibuix del gravat.
- IV: llapis.
- V: pp: 330 x 245.
- VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe - tout".
- IX: a l'a.i.d. hi ha escrit, amb llapis: mare i infant.
- VII: Jaume Pla, ll., a.i.e.

P.E.1

- IV: aiguafort.
- V: ps: 245 x 193.
- VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
- VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
- IX: r.e. i r.i.: cap de noia i nens.

P.E.2

- IV: aiguafort.
- VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
- VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
- IX: r.e. i r.i. Noves entalles d'ombres a la cara de la mare i del nen.

P.EN ESTAT DEFINITIU

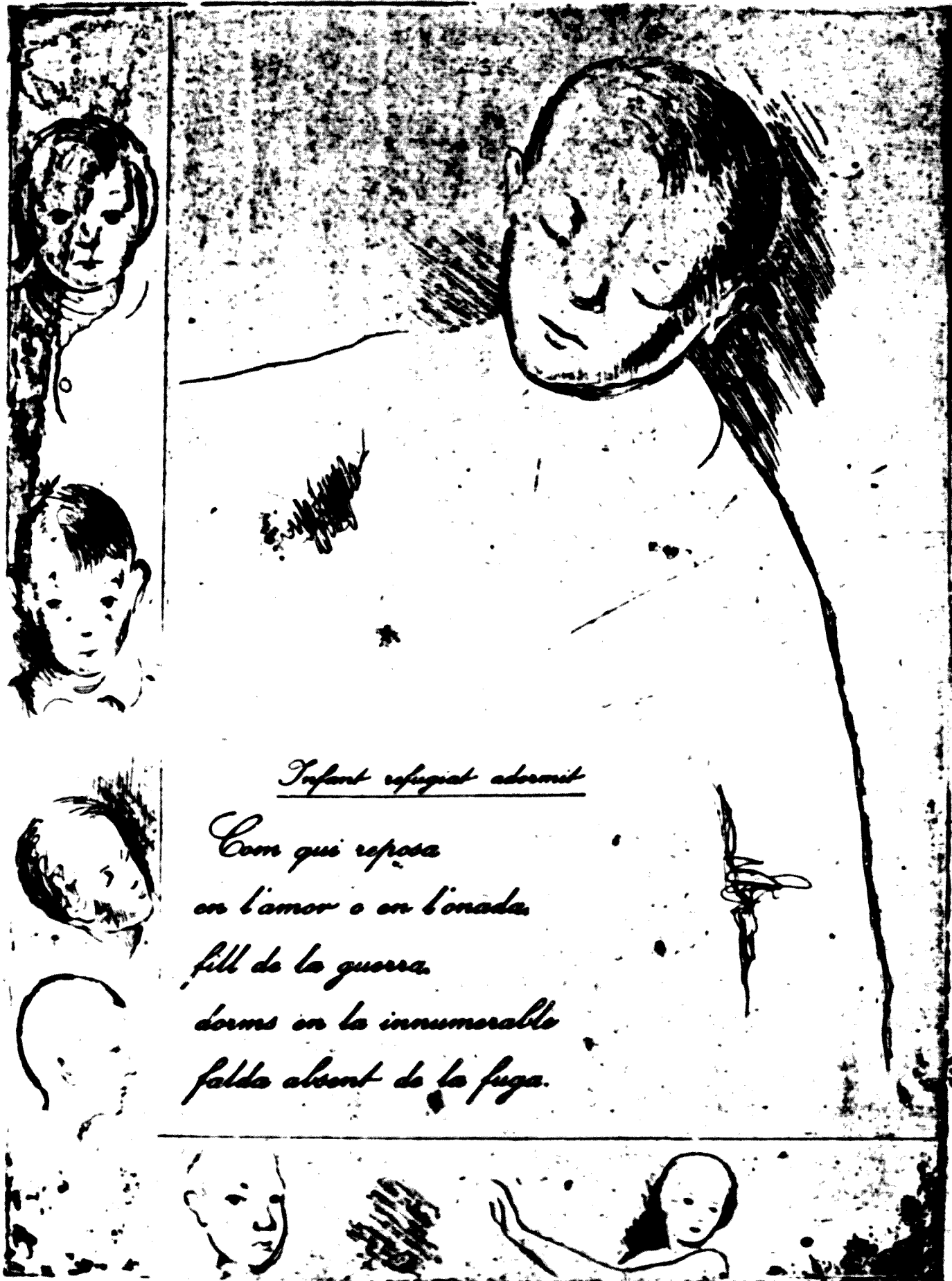
- IV: aiguafort.
- VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
- VIII: "Prova de color", llapis tinta, a.i.e.
- IX: s.r. Tannka impresa en marró. La prova és en tot com la definitiva.

TANNKA 14

- 1 dibuix
- 3 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix invertit del gravat.
- IV: llapis.
- V: pp: 330 x 245.

Infant refugiad adormit

Com qui reposa
en l'amor o en l'onada
fill de la guerra
dorms en la innumerable
faldes absent de la fuga.

- VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".
IX: dintre del dibuix, a llapis, hi diu: Infant refugiat adormit.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.

P.E.1

- IV: aiguafort.
V: ps: 244 x 191.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.: caps de nens.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i: més caps.

P.E.3

- IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "Tallar-Prova única de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: tannka impresa. La prova és com la definitiva però encara hi ha les remarques.

TANNKA 15

- 1 autògraf de la tannka
1 dibuix
5 proves d'estat (dues planxes)

AUTÒGRAF

Tannka escrita amb tinta, signada i datada (7. 6. 43) per C. Riba a l'a.i.d. Són dos fulls on hi ha escrits altres assajos de tannkas que va refusar, quedant com a bona la darrera. Aquests fulls van enganxats s/pp edició.

~~Completat amb el
que cal al vent, representat,
feliz, pllanes:
un bon vent, la palla
que abandona el a gira~~
5.6.43

6. only representat
al vent, feliz, pllanes,
en representat
un bon vent, la palla
que abandona el a gira.
7.6.43

crita

DIBUIX

III: dibuix invertit del gravat.

IV: llapis.

V: pp: 330 x 245.

VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".

VII: Jaume Pla, ll., a.i.e.

P.E.1 (1ª planxa)

IV: aquafort.

V: ps: 245 x 192.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d. "Jaume Pla", a la planxa, a.i.e. de la r.i.

VIII: "1er estat", llapis tinta. a.i.e.

IX: r.d. i r.i.: caps de persones.

P.E.2

IV: aquafort.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VI I: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.

IX: noves remarques (església de Tossa) i noves entalles al gravat.

P.E.3

IV: aquafort en bistre.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "Prova única de color", llapis tinta, a.i.e.

IX: aquest prova és igual que l'anterior però tirada en un altre color i s'hauria de considerar més com una variant del mateix estat que no pas com un estat posterior.

P.E.4

IV: aquafort.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "Planxa esguerrada a l'acerar-la", llapis tinta, a.i.e. (28)

IX: s.r. Tanka impresa. El tema del gravat és igual que el que hi ha al llibre i si no hi hagués aquest peu escrit, no s'apreciaria la diferència. Fixant-nos-hi bé, però, veiem que els cabells de la dreta de l'estampa són més llargs.

P.E.1 (2ª planxa)

- IV: aiguafort.
V: ps: 227 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2ª planxa. Tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d.: "Pla". Tannka impresa. La prova ja és com la definitiva però sense tallar.

TANNKA 16

- 1 dibuix
3 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix invertit del gravat amb només dues petxines en lloc de tres.
IV: llapis.
V: pp: 330 x 245.
VI: pp de dibuix enganxat s/pp edició, fent de "passe-partout".
IX: hi ha la tannka escrita amb llapis a l'a.i.d.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.e.

P.E.1

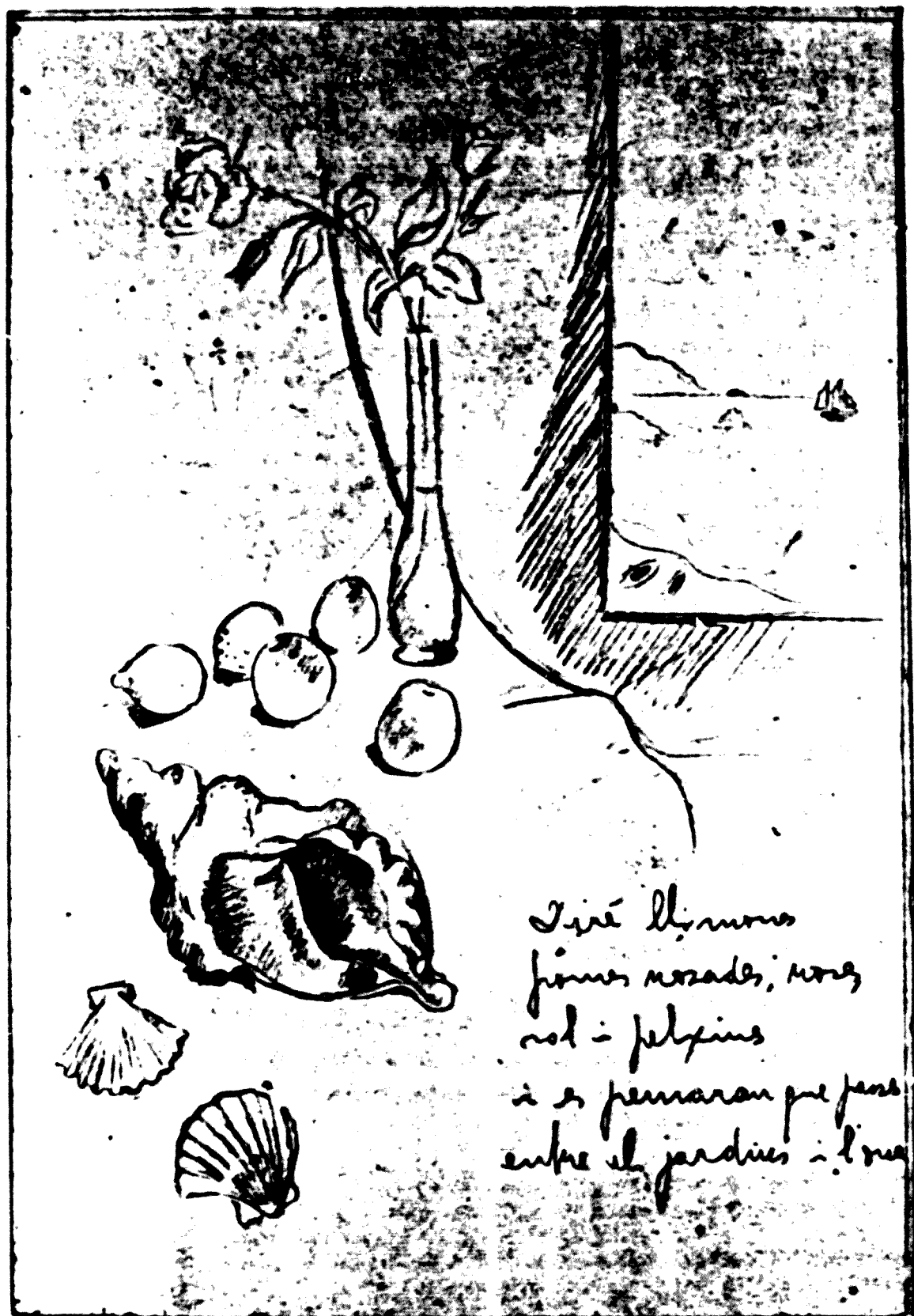
- IV: aiguafort.
V: ps: 223 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.: cargols de mar.

P.E.2

- IV: aiguafort i aiguatinta.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.

P.E.3

- IV: aiguafort i aiguatinta.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

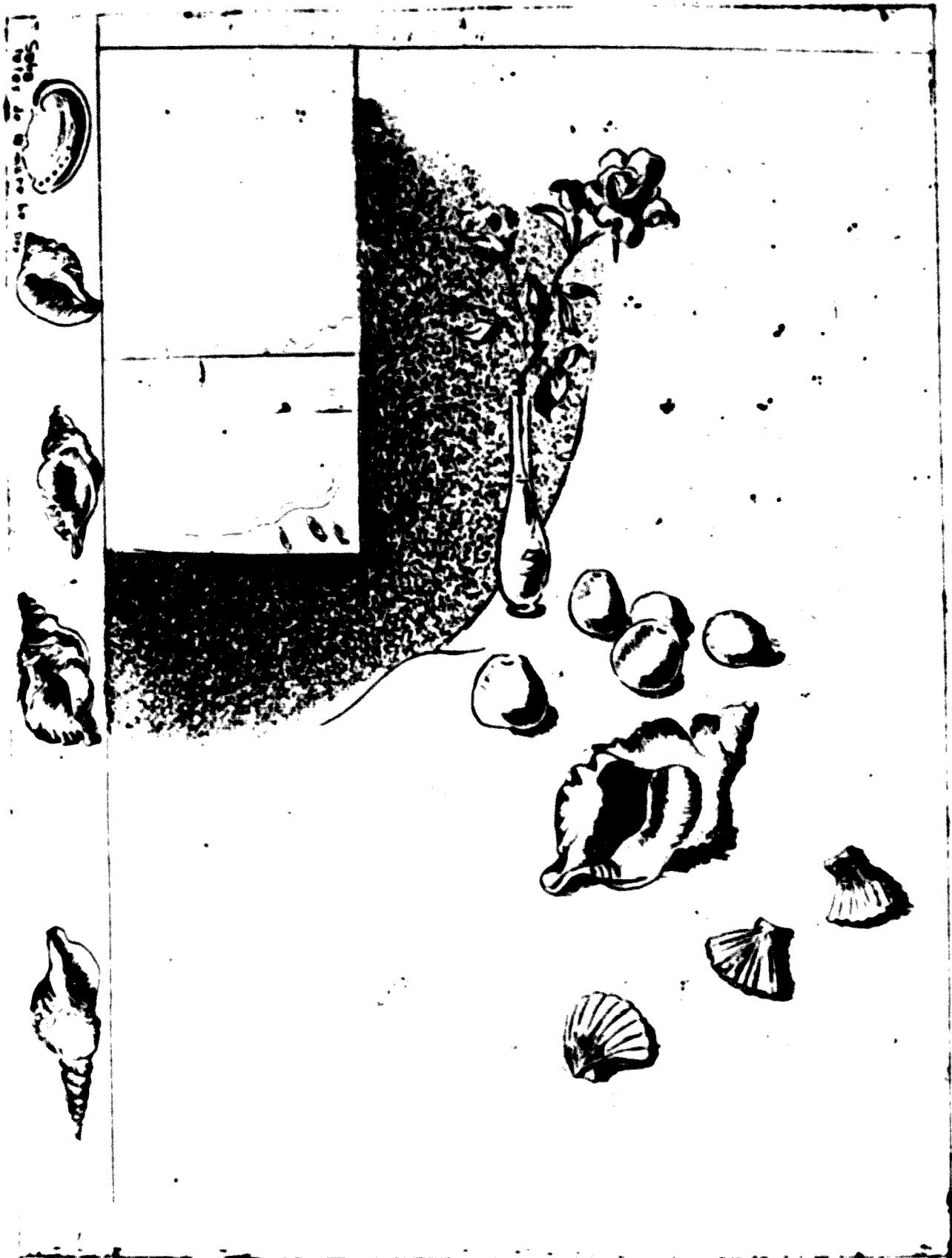

Sié llimons
fines rosades, roses,
rod i felxins
i se penjaran que penj
entre el jardies i l'ona

Dibuix amb la tannka inscrita que ilustra el gravat 16 (EXEMPLAR ÚNIC).

P.E.1. Primer estat del gravat 16 amb les remarques.
EXEMPLAR ÚNIC

P.E.2. Segon estat del gravat 16 amb les remarques i l'aiguatinta.
EXEMPLAR ÚNIC

- VIII: "Estat definitiu. Bé per tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: hi ha la tannka impresa. Tot i que el gravat és com el definitiu, encara hi ha les remarques i per això la citem com una prova d'estat.

TANNA 17

1 dibuix
3 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis.
VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.e.
IX: tannka escrita en llapis a l'a.i.e., però sense el títol. Al marge superior hi ha escrites les paraules: enfront La mar llunya / na és de tots, etc. Són fetes amb llapis i corresponen a la tannka següent amb la qual s'ha d'enfrontar aquesta.

P.E.1

- IV: aiguafort.
V: ps: 230 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i. A la de l'esquerra hi ha un tors d'una noia que és molt més bonic i subtil que no pas el del gravat. A la inferior hi ha gravades les paraules dels primers dos versos de la tannka.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e. i r.i. Noves entalles al gravat.

P.E.3

- VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

- VIII: "Bé per tallar", llapis tinta, a.i.e.
IX: només és una prova de la lletra; el gravat ha estat reservat i tan sols se'n veu un xic al costat del text.

TANNKA 18

1 dibuix
3 proves d'estat

DIBUIX

- III: dibuix invertit del gravat.
IV: llapis.
V: pp: 330 x 245.
VI: pp de dibuix.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "Alzines sureres de Tossa / Per "La llunyana és de tots" " (29)

P.E.1

- IV: aiguafort.
V: ps: 230 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d.: noies i vaixell.

P.E.2

- IV: aiguafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d. i r.i.: barques.

P.E.3

- IV: aiguafort i aiguatinta a la goma en un to negre-blavós.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "3er estat i prova única de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.d. i r.i.

Primer estudi del dibuix del gravat que ilustra la tannka 20.
Només apareix a l'EXEMPLAR ÚNIC i el numerem DIBUIX 1.

TANNKA 19

1 dibuix
2 proves d'estat

DIBUIX

III: croquis invertit del gravat.
IV: llapis.

VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.

P.E.1

IV: aiguatinta a la goma i aquafort.
V: ps: 233 x 178.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.
IX: r.e.

P.E.2

IV: aiguatinta a la goma i aquafort.
VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.
VIII: "Estat definitiu. Bé de color", llapis tinta, a.i.e.
IX: la prova és com la definitiva, amb la tannka impresa, però encara hi ha les remarques.

TANNKA 20

3 dibuixos
4 proves d'estat (dues planxes)
1 prova en estat definitiu

DIBUIX 1

III: una finestra oberta amb un arbre al fons, sense fulles.
IV: llapis.

VI: pp edició.
VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.
VIII: "1er estudi per "Ara m'acora" ", ll., al peu.

IX: no surt al llibre.

DIBUIX 2

III: una paret amb un arbre al darrera i unes cases a l'esquerra.

IV: llapis.

VI: pp edició.

VII: Jaume Pla, ll., a.i.d.

VIII: "2on estudi", ll., a.i.e.

IX: hi ha la tannka escrita en llapis a l'a.i.e. Aquest dibuix tampoc surt al llibre.

DIBUIX 3

III: dibuix invertit del gravat.

IV: llapis.

VI: pp edició.

VII: Jaume Pla / "Tossa", ll., a.i.d.

VIII: "Estudi definitiu per "Ara m'acora" ", ll., al peu.

P.E.1 (1ª planxa)

IV: aiguafort i punta seca.

V: ps: 232 x 178.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "1er estat", llapis tinta, a.i.e.

IX: r.i.: una lupa i lletres "ara m'acora". El tema és el mateix que el del llibre però invertit.

P.E.2

IV: aiguafort i punta seca.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "2on estat", llapis tinta, a.i.e.

IX: r.i. i noves entalles al mur de l'esquerra.

P.E.3

IV: aiguafort, punta seca i aiguatinta.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "3er estat-Planxa rebutjada", llapis tinta, a.i.e.

IX: r.i.

P.E.1 (2ª planxa)

IV: aiguafort i aiguatinta.

V: ps: 235 x 158.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "ier estat de la 2ª planxa", llapis tinta, a.i.e.

P.EN ESTAT DEFINITIU

IV: aiguafort, aiguatinta i punta seca.

VII: Jaume Pla, llapis tinta, a.i.d.

VIII: "Estat definitiu", llapis tinta, a.i.e.

IX: Prova igual que la del llibre.